

Posebni parnični postupak u sporovima male vrijednosti

Špehar, Goran

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:347169>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za građansko procesno pravo

Goran Špehar

**POSEBNI PARNIČNI POSTUPAK
U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jasnica Garašić

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Goran Špehar, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Goran Špehar, v.r.

SADRŽAJ

1. Uvodne napomene	1
1.1. Potreba razlikovanja općeg parničnog postupka i posebnih parničnih postupaka	1
1.2. Specifičan pravni karakter spora male vrijednosti	3
1.3. Što jest, a što nije spor male vrijednosti?	6
2. Sporovi male vrijednosti u Hrvatskoj i svijetu.	11
2.1. Američki pristup i preporuke Američke gospodarske komore u Hrvatskoj	11
2.2. Općenito o europskim sporovima male vrijednosti	14
2.3. Pristup hrvatskog zakonodavca normiranju spora male vrijednosti	17
2.3.1. Općenito	17
2.3.2. Nadležnost i primjena ostalih odredaba Zakona o parničnom postupku	18
2.3.3. Stanje do značajnih zakonskih izmjena 2022. godine	19
2.3.4. Stanje od stupanja na snagu novele Zakona o parničnom postupku 80/2022.	21
3. Stupnjevanje složenosti predmeta promatrano kroz prizmu načela pisanosti u sporovima male vrijednosti	23
3.1. Složeni, relativno složeni i jednostavni sporovi	23
3.1.1. Općenito	23
3.1.2. Procesni pristup složenim sporovima – plan upravljanja postupkom	24
3.1.3. Veća koncentracija relativno složenih sporova	25
3.1.4. Jednostavni sporovi – ciljana kategorija u primjeni načela pisanosti	26
3.2. Načelo pisanosti u sporovima male vrijednosti	28
3.2.1. Općenito	28
3.2.2. Odgovor na tužbu i ograničenje povlastice iznošenja novota	29
3.2.3. Ovlast suda da odstupi od načela pisanosti	31
3.2.3.1. Izvođenje dokaza – održavanje ročišta	31
3.2.3.2. Ocjena suda o postojanju odlučnih činjenica	32
4. Pravne posljedice izostanka s pripremnog ročišta	34
4.1. Općenito	34
4.2. Izostanak s ročišta u postupku u sporovima male vrijednosti	35

SADRŽAJ

5. Pravni lijekovi	38
5.1. Žalba kao redovni pravni lijek	38
5.1.1. Načelna nedopuštenost posebne žalbe	38
5.1.2. Žalbeni razlozi – ranije i aktualno uređenje	39
5.1.3. Postupak po izjavljenoj žalbi i pravni učinci žalbe	40
5.2. Izvanredni pravni lijekovi	41
5.2.1. Ponavljanje postupka	41
5.2.2. Revizija po dopuštenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske	43
6. Zaključak	44
PRAVNI IZVORI	45
1. Zakoni	45
2. Sudske odluke	46
LITERATURA	46
1. Knjige i članci	46
2. Internetske stranice	48
SAŽETAK	48

POPIS UPOTREBLJENIH KRATICA

br. – broj

čl. – članak

EKLJP – Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

engl. – engleski

ESMV – europski postupak za sporove male vrijednosti

EU – Europska Unija

Gr1 – građanski predmet; delegacija ili sukob nadležnosti

Gzz – građanski predmet; zahtjev za zaštitu zakonitosti

Gž – građanski predmet; drugostupanjski žalbeni

ibid. – ibidem (lat. na istome mjestu)

lat. – latinski

njem. – njemački

NN – Narodne novine

ObZ – Obiteljski zakon

op. cit. u bilj. – opus citatum (lat. navedeno djelo) u bilješci

P – parnični predmeti

Pn – građanski predmet; naknada štete

Povrv – predmeti proslijeđeni od javnog bilježnika po prigovoru na rješenje o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave

reč. – rečenica

Rev – revizija

Revr – revizija iz radnog spora

SAD – Sjedinjene Američke Države

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

st. – stavak

str. – stranica

supra ad – lat. više na

TS – Trgovački sud

toč. – točka

ur. – urednik

v. – vide (lat. vidi)

vol. – volumen

VSRH – Vrhovni sud Republike Hrvatske

ZPP – Zakon o parničnom postupku

ŽS – Županijski sud

1. Uvodne napomene

1.1. Potreba razlikovanja općeg parničnog postupka i posebnih parničnih postupaka

Tema ovog rada je spor male vrijednosti, odnosno posebni parnični postupak koji se provodi u svrhu rješavanja takvih sporova, kada su za to ostvarene zakonom predviđene pretpostavke. Zakonom o parničnom postupku (dalje u tekstu: ZPP)¹ uređena su pravila postupka primjenom kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom nije za pojedine od tih sporova predviđeno da će sud u njima rješavati po pravilima nekog drugog postupka (čl. 2. ZPP).

Propisano je, dakle, da se redovita pravna zaštita u Republici Hrvatskoj ostvaruje kroz parnični postupak. Većina procesnih pravila sadržanih u ZPP-u odnose se na tzv. redovni, opći parnični postupak pa ih zato nazivamo općim procesnim pravilima. Opći postupak je univerzalnog karaktera² jer sadrži sva pravila za postupanje u parničnom postupku, a ta opća procesna pravila prikladna su za realizaciju pravne zaštite svih onih subjektivnih građanskih prava koja po svome karakteru ne odstupaju od prosjeka. Ona kao takva nisu adekvatno sredstvo u sporovima koji se po svojim osobinama značajno razlikuju od standardnih³ pa se stoga i nameće potreba za posebnim procesnim pravilima, koja su prikladan instrument za ostvarenje posebnih procesnih ciljeva. Razlozi za uvođenje posebnih pravila su višestruki – ponekad je to potreba za hitnim pružanjem pravne zaštite, katkad je zakonodavac motiviran izgledima za racionalnijim reduciranjem procesnih stadija, a u nekim slučajevima je raspravna tema reducirana uslijed ograničenih zadataka pravne zaštite. Neki sporovi su od tolikog društvenog značaja da se traže snažnija oficijozna i inkvizitorna ovlaštenja suda, a u drugima se pak pojavljuju specifični subjekti, rješavanje čijih sporova zahtijeva isti takav tretman. Pojedini

¹ Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23.

² Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 2020., str. 244.

³ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 755.

sporovi su od istaknutog socijalnog značaja pa to po prirodi stvari utječe na propisivanje posebnih procesnih pravila.⁴

Opća procesna pravila primjenjuju se i u posebnim postupcima, ali kao supsidijarni pravni izvor, tj. *lex generalis*. Jedino ako u pravilima predviđenim za posebni postupak nema odredaba koje na drugačiji način uređuju predmetne procesne institute – kao primarni *lex specialis*, sekundarno se primjenjuju opća pravila.⁵ Tada ne govorimo o primjeni spomenutih općih pravila na odgovarajući način, već se ona izravno primjenjuju.⁶

U pojedinim specifičnim situacijama u kojima postoji više od jedne razine posebnih procesnih pravila, prednost u primjeni uvijek imaju ona koja su posebnija.⁷ Ilustrativan primjer takve procesne situacije, važan za ovaj rad, jest upravo postupak u sporu male vrijednosti pred trgovačkim sudom, o čemu će nastavno biti govora. Oba navedena postupka, zajedno sa sporovima u parnicama zbog smetanja posjeda, u parnicama iz radnih odnosa te u postupcima izdavanja platnih naloga predstavljaju kategoriju posebnih postupaka u sporovima o posebnim imovinskim odnosima⁸, koji su uz arbitražu najvažniji postupci u gospodarstvu. Arbitraža, koja spada u red alternativnih metoda za rješavanje sporova, predstavlja iznimku od pravila kada su u pitanju posebni postupci jer tu u trenutku kada se ostvare odgovarajuće procesne pretpostavke, od dispozicije stranaka ovisi hoće li svoj spor rješavati pred nadležnim državnim sudom ili će ga iznijeti pred arbitražno sudište, kao nedržavno pravosudno tijelo u koje imaju povjerenja. Pravilo vezano uz posebne postupke jest da se stranke ne mogu pozivati na neki pravni interes, gdje bi takvim svojim dispozicijama utjecale na vrstu procesnih pravila koja će se primjenjivati u njihovoj parnici.⁹ Razlozi za takvo pravilo su očiti jer i opća i posebna pravila ne služe samo zaštiti subjektivnih građanskih prava, već i zaštiti javnog interesa, a to je izrazito naglašeno u posebnim postupcima u obiteljskim sporovima, od kojih su neki parnični isključivo zbog zakonske klasifikacije, pravne tradicije i formalnih karakteristika poput njihovog pokretanja tužbom i odlučivanja presudom, a u stvarnosti imaju puno više sličnosti s izvanparničnim postupcima¹⁰ te su u njima povećane i inkvizitorne ovlasti suda, a nerijetko je i isključena javnost.¹¹ Procesna pravila o izdavanju platnih naloga predstavljaju svojevrsnu kvazi-iznimku

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

⁶ Crnić, Ivica, Promjene u sustavu sporova male vrijednosti, Informator, br. 5764, 2009., str. 12.

⁷ *Ibid.*

⁸ Triva; Dika, op. cit. u bilj. 3., str. 756.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, str. 759.

¹¹ *Ibid.*, str. 760.

od spomenutog pravila jer čak i ako tužitelj ne bi podnio kvalificirana dokazna sredstva uz svoju tužbu pa bi na taj način pokušao ishoditi vođenje redovnog parničnog postupka, do toga može doći, ali u takvoj situaciji sud raspolaže sankcijama kojima može suzbiti zlouporabu procesnih ovlaštenja.¹² Izdavanje platnog naloga je u specifičnoj vezi s parničnim postupkom u sporu male vrijednosti, pogotovo kada je platni nalog sadržan u rješenju o ovrsi. Naime, istraživanja sudske prakse pokazuju da je mnoštvo predmeta u sporovima male vrijednosti prosljeđeno u parnicu upravo povodom ovršenikovog prigovora izjavljenog protiv platnog naloga.¹³

1.2. Specifičan pravni karakter spora male vrijednosti

Sporovi male vrijednosti su od mnogo većeg značaja nego što im ga pridaje pravna doktrina te zaslužuju našu pozornost, u prvome redu zato što velik broj fizičkih i pravnih osoba redovito ulazi u pravne odnose koji su manje vrijednosti¹⁴, a prema već duže vrijeme aktualnome stavu zakonodavca, ta vrijednost predmeta spora iznosi 1.320,00 eura u postupcima pred sudovima opće nadležnosti (čl. 458. st. 1.; čl. 460.; čl. 464. st. 1.-2. ZPP) i 6.630,00 eura u postupcima pred trgovačkim sudovima (čl. 502. st. 1. ZPP).

Brojna su razmatranja jesu li navedene vrijednosne granice suviše nisko ili visoko postavljene jer je posebni parnični postupak u sporovima male vrijednosti jednostavnijeg karaktera, a pred trgovačkim sudovima se nerijetko pojavljuje činjenično i pravno složen predmet spora, gdje nije uvijek prikladno primjenjivati takva pojednostavljena pravila. Nedavna istraživanja su pokazala da broj riješenih predmeta u sporovima male vrijednosti u postupcima pred Trgovačkim sudom u Zagrebu prelazi 50% u ukupnom broju riješenih predmeta upisnika P i Povrv, a preko 94% sudaca s općinskih sudova i preko 93% sudaca s trgovačkih sudova smatra kako trenutni vrijednosni pragovi nisu niski te ih ne treba povisivati.¹⁵ Zakonodavac je do sada u više navrata mijenjao spomenute vrijednosne pragove - aktualno uređenje vrijednosti predmeta spora za postupak u sporovima male vrijednosti pred trgovačkim sudovima normirano je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz

¹² *Ibid.*, str. 756.

¹³ *Benzon, Iva; Vujeva, Marija*, Postupak u sporovima male vrijednosti - Analiza procesnih instituta u teoriji i praksi nakon Novele Zakona o parničnom postupku iz 2013., *Pravnik*, vol. 48, br. 1, 2015., str. 30.

¹⁴ *Pavlović, Mladen*, Posebnosti postupka u sporovima male vrijednosti, *Hrvatska gospodarska revija*, vol. 49, br. 11-12, 2000., str. 1274.

¹⁵ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 26.

2003. godine¹⁶ i tada je iznos od 200.000,00 kuna smanjen na 50.000,00 kuna, što odgovara današnjih 6.630,00 eura (čl. 502. st. 1. ZPP), a Novelom ZPP-a iz 2008. godine¹⁷ povišen je vrijednosni prag za postupak u sporovima male vrijednosti pred općinskim sudovima s dotadašnjih 5.000,00 kuna na 10.000,00 kuna, što također odgovara današnjih 1.320,00 eura (čl. 458. st. 1.; čl. 460.; čl. 464. st. 1.-2. ZPP). Predmetnim istraživanjem provedenim anketnim upitnicima koji su podijeljeni sucima većeg broja općinskih i trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj putem predsjednika tih sudova, u razdoblju između siječnja i travnja 2015. godine, došlo se do zaključka o čvrstome konsenzusu hrvatskih sudaca vezano uz aktualne vrijednosne pragove, a tu posebno značajan argument predstavljaju analizirani podaci o vrijednosti predmeta spora, prikupljeni iz parničnih spisa u sporovima male vrijednosti s Općinskog građanskog suda i Trgovačkog suda u Zagrebu, gdje je vidljivo da su 85,81% predmeta na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu predstavljali predmeti kod kojih je vrijednost predmeta spora bila do 5.000,00 kuna, a na Trgovačkom sudu u Zagrebu 66% predmeta bilo je vrijednosti predmeta spora do 10.000,00 kuna.¹⁸ Prosječna vrijednost predmeta spora u postupcima u sporovima male vrijednosti od ukupno 155 obrađenih spisa pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu iznosila je 2.256,84 kuna¹⁹, a od ukupno 300 obrađenih spisa pred Trgovačkim sudom u Zagrebu, prosječna vrijednost predmeta spora u postupcima u sporovima male vrijednosti iznosila je 9.687,94 kuna.²⁰

Uzevši u obzir navedene podatke možemo doći do zaključka da je stav kojeg su vezano uz vrijednosne pragove sporova male vrijednosti zauzeli hrvatski suci – čak i uz nedavne inflatorne pritiske – dobar te stoga nema potrebe povisivati ih. Tome valja dodati da mnogi suci trgovačkih sudova smatraju da bi u njihovim postupcima u sporovima male vrijednosti te pragove trebalo sniziti - jer su brojni predmeti na tim sudovima složeni, a na njih se zbog vrijednosti predmeta spora primjenjuju odredbe o sporovima male vrijednosti te su na taj način umanjene procesne garancije za stranke.²¹

Pogledom u dalju prošlost vidimo da sporovi male vrijednosti nisu izum Europe i Amerike 20. stoljeća, već i u hrvatskoj pravnoj povijesti nalazimo primjere statuta dalmatinskih komuna iz razvijenog Srednjeg vijeka koji su za to vrijeme bili impresivne kodifikacije kakve ni neke danas napredne europske države nisu imale. Geopolitički položaj dalmatinskih komuna

¹⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003., Narodne novine, br. 117/03.

¹⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008., Narodne novine, br. 84/08.

¹⁸ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 27.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

i njihova otvorenost prema pomorstvu, trgovini i općenito gospodarstvu uvjetovali su već tada nastanak brojnih odredaba koje su doprinosile racionalizaciji postupka u pojedinim vrstama predmeta, sa značajnim naglaskom na vrijednost predmeta spora.²²

Ideja posebnog postupka za rješavanje sporova male vrijednosti – bagatelnog, maličnog postupka – bila je utjelovljena u naš sistem zakona već 1929. godine, ali je ista bila zapostavljena u sudskoj praksi nakon Drugog svjetskog rata jer se smatralo da nije u skladu s načelima novog društvenog uređenja. Posebni postupak reducirane kognicije za rješavanje sporova male vrijednosti oživljen je tek četvrtom Novelom ZPP-a 56 od 25. travnja 1972. godine (gl. XXIX, čl. 436a-4361; SL SFRJ 23/72).²³

Specifičan pravni karakter sporova male vrijednosti, koji ih odvaja od ostalih posebnih postupaka, očituje se upravo u tome da oni nemaju sebi svojstven predmet spora. Kod većine posebnih postupaka su razlozi i motivi za njihovo izdvajanje od općeg postupka materijalno-pravnog karaktera, tj. *rationae materiae*, a sporovi male vrijednosti se od općeg postupka razlikuju po kriteriju vrijednosti predmeta spora, tj. *ratione valoris*. Pozadina takvome pristupu leži u činjenici da su ti sporovi od relativno malog društvenog i ekonomskog značenja, a norme kojima su postupci za njihovo rješavanje regulirani nastale su kao plod kompromisa između, s jedne strane, radikalne primjene danas neprihvatljivog načela *de minimis non curat praetor* i s druge strane, nastojanja da se strankama osiguraju adekvatna procesna jamstva za zakonitu zaštitu njihovih subjektivnih prava. Takva pravila dozvoljavaju vođenje parnice i u predmetima od male vrijednosti, međutim formulirana su tako da su neke od garancija za valjano vođenje parnice potpuno eliminirane, a neke su pak svedene isključivo na podnošljivi minimum.²⁴

Jednostavnijom formom postupanja želi se ubrzati rješavanje takvih sporova, za koje se s obzirom na njihovu vrijednost predmeta spora i pravnu narav u pravilu može razumno zaključiti da su niže razine složenosti. Kroz brži, efikasniji i učinkovitiji postupak nastoji se što je više moguće rasteretiti sudove.²⁵

²² *Buljan, Iva*, Novo uređenje postupaka u sporovima male vrijednosti, vjera u hrvatske suce ili preslika europskog trenda, Novi informator, br. 6750, 2022., str. 11-18., dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/novo-uredenje-postupaka-u-sporovima-male-vrijednosti>, posjećeno dana 01. svibnja 2024.

²³ *Triva, Siniša; Belajec, Velimir; Dika, Mihajlo*, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 670.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 28.

1.3. Što jest, a što nije spor male vrijednosti?

U pravnoj teoriji postoji više razilaženja vezano uz točnu definiciju spora male vrijednosti (*maličnog, bagatelnog postupka*; njem. *Verfahren für geringfügige Forderungen*; engl. *small claims disputes*), ponajprije iz razloga što ju ZPP ne nudi eksplicitno, već samo propisuje kriterije za određivanje spora male vrijednosti pred sudovima opće nadležnosti (čl. 458.-460. ZPP-a) te pred trgovačkim sudovima (čl. 502. ZPP-a).²⁶ Šire promatrano, na razini Europske Unije i svijeta, možemo reći da se radi o građanskim i trgovačkim sporovima manjeg u novcu izraženog²⁷ iznosa u kojima se prikupljanje procesne građe provodi u skraćenom postupku, a pri tome su isključeni socijalno osjetljivi sporovi (npr. radni i obiteljski sporovi, sporovi o nekretninama, vlasnički sporovi i sl.)²⁸, ali takvoj načelnoj definiciji valja pristupiti s oprezom iz više razloga.

Ako bi spor bio kvalificiran kao spor male vrijednosti, stranke bi na to trebale obratiti pozornost, sa sviješću da njihovo nedovoljno poznavanje prava i pasivnost mogu dovesti do gubitka parnice, prvenstveno zbog reducirane kognicije u takvome postupku, a iznošenje pravno relevantnih činjenica i predlaganje dokaza kojima se te činjenice utvrđuju trebale bi povjeriti profesionalcima koji u dovoljnoj mjeri poznaju materijalno i procesno pravo.²⁹

Republika Hrvatska se pri normiranju spora male vrijednosti odlučila za pozitivno i negativno određene kriterije definiranja, tj. koji se sporovi smatraju, a koji ne smatraju sporovima male vrijednosti te je ujedno primijenila dualitet vrijednosnih pragova iznad kojih se spor nikako ne može smatrati sporom male vrijednosti, ovisno o tome jesu li za njih nadležni sudovi opće nadležnosti ili trgovački sudovi.³⁰

Istraživanje na uzorku predmeta svih općinskih sudova iz sustava eSpis koje je 2021. godine proveo dr.sc. Juraj Brozović ukazuje na činjenicu da je čak svaki četvrti predmet pred tim sudovima spor male vrijednosti.³¹

²⁶ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 245.

²⁷ Triva; Dika, op. cit. u bilj. 3., str. 819.

²⁸ Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti - radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 2024., str. 258.

²⁹ Pavlović, op. cit. u bilj. 14., str. 1280.

³⁰ Buljan, op. cit. u bilj. 28., str. 258.

³¹ Brozović, Juraj, Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka?, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 71, br. 5, 2021., str. 735.

Sporovi male vrijednosti su sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 1.320,00 eura (čl. 458. ZPP-a). Pritom je bitno naglasiti da će se u parničnom postupku po tužbi kojom se potražuje i glavnica i kamata, taj postupak provesti po odredbama o sporu male vrijednosti ako se tužbeni zahtjev odnosi na glavno potraživanje koje ne prelazi iznos od 1.320,00 eura jer se u tom slučaju kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna potraživanja ne uzimaju u obzir (čl. 35. st. 2. ZPP). Takav stav zakonodavca je već preko 40 godina potvrđen kroz sudsku praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske.³²

Kada je riječ o objektivnoj kumulaciji tužbenih zahtjeva, trebalo bi ocjenjivati vrijednost svakog pojedinog od tih zahtjeva, a ne njihov zbroj. Ako bi o nekima od tako kumuliranih zahtjeva trebalo provesti redovni postupak, a o drugima ovakav skraćeni postupak, zahtjeve bi trebalo razdvojiti (arg. ex. čl. 188. st. 1. ZPP-a). Međutim, ako ti zahtjevi izviru iz iste činjenične i pravne osnove te zajednički zbroj vrijednosti tih zahtjeva prelazi iznos od 1.320,00 eura u postupku pred općinskim sudom odnosno 6.630,00 eura u postupku pred trgovačkim sudom, trebalo bi o svim tim zahtjevima suditi na temelju rezultata redovitog postupka.

Sporovima male vrijednosti, prema čl. 458. st. 2. ZPP-a, odnosno prema čl. 502. st. 2. ZPP-a pred trgovačkim sudovima, smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčano potraživanje, ali je tužitelj u tužbi naveo da pristaje umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primiti određeni iznos novca, koji nije veći od onog iz prvoga stavka navedenih članaka. To je situacija u kojoj tužitelj postavlja nenovčani zahtjev, ali ujedno ističe i tzv. *facultas alternativu* iz čl. 327. ZPP-a pa se tada vrijednost predmeta spora mora utvrđivati primjenom čl. 40. st. 1. ZPP-a.³³

Nadalje, prema čl. 458. st. 3. ZPP-a, odnosno prema čl. 502. st. 3. ZPP-a pred trgovačkim sudovima, smatraju se i sporovi u kojima je predmet tužbenog zahtjeva predaja određene pokretne stvari, a ne novčana svota, ali vrijednost te pokretne stvari ne prelazi iznos naveden u st. 1. čl. 458., odnosno u st. 1. čl. 502. ZPP.³⁴ Pritom naznačena vrijednost predmeta spora ne mora nužno biti potpuno podudarna s protuvrijednošću imovine koja je predmet spora.

Moguće je da tužitelj i indirektno naznači vrijednost predmeta spora, primjerice naznačavanjem visine pristojbe koju plaća na tužbu³⁵ te u krajnjoj liniji od tužitelja ovisi hoće

³² Crnić, op. cit. u bilj. 6., str. 12.

³³ Crnić, op. cit. u bilj. 6., str. 12.

³⁴ Ibid.

³⁵ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 246.

li pridati značenje spora male vrijednosti postupku koji je pokrenuo tako što će uz svoj kondemnatorni zahtjev³⁶ istaknuti procesno alternativno ovlaštenje. Iva Buljan, sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu, smatra da trenutačna zakonska formulacija „tužbeni zahtjev koji se odnosi na potraživanje u novcu“ ne bi trebala značiti isključivo kondemnatorni tužbeni zahtjev jer nema ekonomski ili socijalno opravdanih razloga uslijed kojih se konstitutivne i deklaratorne tužbe ne bi mogle smatrati maličnim tužbama, ako već nisu isključene negativnim određenjem spora male vrijednosti. Kao primjer za to navodi tužbe na utvrđenje ništetnosti, na raskid ugovora te na povrat zadužnice. Međutim, naglašava da je novija praksa Visokog trgovačkog suda sklona restriktivnom tumačenju definicije spora male vrijednosti.³⁷

Posebni postupak u sporovima male vrijednosti provodit će se i ako je podnesen prigovor protiv platnog naloga, a vrijednost osporenog dijela platnog naloga ne prelazi iznos od 1.320,00 eura (čl. 460. ZPP-a). Iako ZPP o tome šuti, takav postupak bi se trebao provesti i pred trgovačkim sudovima u slučaju da tuženik istakne prigovor protiv platnog naloga, a vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 6.630,00 eura.³⁸

Kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo glavno potraživanje u novcu prema glavnom dužniku koje ne prelazi svotu od 660,00 eura, sud će izdati platni nalog protiv tog dužnika kao tuženika iako tužbi nisu priložene vjerodostojne isprave, ali su u tužbi navedene osnova i visina dugovanja i naznačeni su dokazi na temelju koji se može utvrditi istinitost tužbenih navoda (čl. 447. st. 1. ZPP-a). Ako je riječ o sporovima iz nadležnosti trgovačkih sudova, sud će takav tzv. nedokumentirani platni nalog³⁹ izdati protiv glavnog dužnika kao tuženika kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo glavno potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 2.650,00 eura (čl. 447. st. 2. ZPP-a). Odredbe čl. 447. ZPP-a su iznimka od pravila iz čl. 446. ZPP-a, koje se odnosi na tzv. dokumentirani platni nalog. Empirijski je potvrđeno da potraživanja koja se dokazuju vjerodostojnim ispravama (koje zaslužuju povjerenje zbog svojeg porijekla i sadržaja) u pravilu postoje te se naknadno redovno raspravljanje u parnici zbog toga pokazuje suvišnim.⁴⁰ Odredbe čl. 447. ZPP-a predstavljaju i korak dalje od toga jer se njima želi do najveće mjere pojednostavniti i ubrzati postupak u sporovima male vrijednosti. U takvome slučaju je dovoljno da tužitelj uz iznesenu osnovu i visinu dugovanja naznači dokaze temeljem kojih se može utvrditi istinitost njegovih tužbenih navoda, a to mogu biti sva dokazna sredstva predviđena u

³⁶ *Dika, Mihajlo*, Novelirani postupak u sporovima male vrijednosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 30, br. 1, 2009., str. 4-5.

³⁷ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 259-260.

³⁸ *Crnić*, op. cit. u bilj. 6., str. 12.

³⁹ *Čizmić*, op. cit. u bilj. 2., str. 246-247.

⁴⁰ *Triva; Dika*, op. cit. u bilj. 3., str. 812.

parničnom postupku.⁴¹ Ako su ispunjene navedene pretpostavke, nedokumentirani platni nalog može se izdati samo protiv glavnog dužnika (čl. 447. st. 3. ZPP-a), a ne i protiv jamca i regresnih obveznika.⁴²

Prema negativno određenim kriterijima iz ZPP-a i Obiteljskog zakona (dalje u tekstu: ObZ)⁴³ ne smatraju se sporovima male vrijednosti sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i sporovi zbog smetanja posjeda (čl. 459. ZPP-a) te se u sporovima radi uzdržavanja ne primjenjuju odredbe posebnoga zakona kojim se uređuje parnični postupak, koje se odnose na postupak u sporovima male vrijednosti (čl. 423. ObZ-a). Međutim, uzevši u obzir da ObZ regulira isključivo zakonsko uzdržavanje, valja zaključiti da bi postupak u ostalim sporovima o uzdržavanju trebalo voditi po pravilima postupka u sporovima male vrijednosti ako vrijednost predmeta spora ne prelazi relevantni iznos.⁴⁴ „Imovinski sporovi po tužbama za utvrđenje ne smatraju se sporovima male vrijednosti, bez obzira na vrijednost predmeta spora koja je navedena u tužbi.“⁴⁵ Sporovi o nekretninama, odnosno preciznije rečeno sporovi u kojima je istaknut kondemnatorni tužbeni zahtjev koji za svoj posredni predmet ima nekretninu mogu biti stvarnopravnog i obveznopravnog karaktera. Ukoliko su stvarnopravnog karaktera (npr. o vlasništvu, pravu građenja, služnostima na nekretnini, predaji nekretnine u posjed), nikada ne mogu biti sporovi male vrijednosti. S druge strane, obveznopravni karakter takvog spora ovisi o konkretnome slučaju – sporovi iz najamnih i zakupnih odnosa koji bi se ticali nekretnine također ne mogu biti sporovi male vrijednosti, ali bi tu spadali sporovi za isplatu najamnine i zakupnine, za isplatu cijene za nekretninu te za neka druga potraživanja vezana uz nekretninu⁴⁶, poput režijskih troškova.⁴⁷ Slično je i sa sporovima iz radnog odnosa – ako je riječ o sporu iz radnog odnosa kojeg je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu, takav spor nikada ne može biti malični jer zakon to izrijekom isključuje, međutim sporovi radi isplate plaće, kao i drugih novčanih potraživanja koja izviru iz ugovora o radu mogli bi imati značenje spora male

⁴¹ Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti, Hrvatska pravna revija, vol. 2, br. 1, 2002., str. 117.

⁴² Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 247.

⁴³ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.

⁴⁴ Triva; Dika, op. cit. u bilj. 3., str. 819.

⁴⁵ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 247.

⁴⁶ Dika, op. cit. u bilj. 36., str. 6.

⁴⁷ Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, Preporuke za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti, Zagreb, 2017., str. 4., dostupno na https://www.amcham.hr/storage/upload/doc_library/preporuke_za_efikasnije_vodjenje_sporova_male_vrijednosti_153157.pdf, posjećeno dana 02. svibnja 2024.

vrijednosti.⁴⁸ Takav stav zauzima i Vrhovni sud Republike Hrvatske u svome rješenju Revr 1678/2016-2 od 25. siječnja 2017.⁴⁹

O objektivnoj kumulaciji tužbenih zahtjeva i njezinome utjecaju na pravni karakter spora već je bilo govora, kao i o prigovoru protiv platnog naloga, međutim valja obratiti pozornost na moguće preinake tužbe te eventualno podnesenu protutužbu. Ako tužitelj preinači tužbu tako da vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 1.320,00 eura, postupak će se dovršiti prema odredbama o redovnom parničnom postupku (čl. 464. st. 1. ZPP-a), a ako do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ZPP-a o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 1.320,00 eura, daljnji postupak provest će se prema odredbama ZPP-a o postupku u sporovima male vrijednosti (čl. 464. st. 2. ZPP-a). U postupku pred trgovačkim sudom bit će relevantne preinake tužbe koje će dovesti promjene vrijednosti predmeta spora iznad, odnosno na i ispod 6.630,00 eura (čl. 502. st. 1. ZPP-a).⁵⁰ U situaciji kada pred istim sudom imamo spor male vrijednosti po tužbi tužitelja, a po protutužbi tuženika spor kojeg taj prvostupanjski sud sudi u vijeću, s obzirom da zahtjev protutužbe treba biti u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje kakvog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju ovisi u cijelosti ili djelomično odluka o tužbenom zahtjevu (čl. 189. ZPP-a), valjalo bi zauzeti stav da se po tužbi i protutužbi sudi prema pravilima redovnog parničnog postupka.⁵¹ U literaturi se iznosi i stajalište da se neovisno o tome što se neki sporovi sude, tj. mogu suditi u vijeću, i na njih trebaju primijeniti odredbe ZPP-a kojima je uređen postupak u sporovima male vrijednosti jer je zakonom precizirano samo koji se sporovi ne smatraju sporovima male vrijednosti.⁵² Pri određivanju vrijednosti predmeta spora u sporovima male vrijednosti, ne zbrajaju se iznos tužbe i protutužbe.⁵³

Sporovi zbog smetanja posjeda (čl. 438.-445. ZPP-a) su svi beziznimno isključeni od toga da budu kvalificirani kao sporovi male vrijednosti.

Ne dolazi kao iznenađenje da negativno određeni kriteriji definiranja sporova male vrijednosti nisu izazivali nedoumice, međutim hrvatski zakonodavac je navođenjem sporova koje bi trebalo smatrati sporovima male vrijednosti napravio svojevrsni vakuum između

⁴⁸ *Dika*, op. cit. u bilj. 36., str. 6.

⁴⁹ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80701564>, posjećeno dana 23. travnja 2024.

⁵⁰ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 26.

⁵¹ *Pavlović*, op. cit. u bilj. 14., str. 1275.

⁵² *Čizmić*, op. cit. u bilj. 41., str. 114.

⁵³ *Ibid.*

pozitivne i negativne definicije, a to izaziva teškoće u praksi i smanjuje povjerenje u pravosuđe, pogotovo zbog toga što su prvostupanjski sudovi uglavnom skloniji negativnom određenju, a drugostupanjski sudovi su do sada uzimali isključivo pozitivno određenje, ne navodeći za to neke razloge. Iz tih razloga kao uzor u definiranju sporova male vrijednosti trebale bi nam poslužiti Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti⁵⁴ i Uredba br. 2015/2421 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti i Uredbe (EZ) br. 1896/2006 o uvođenju postupka za europski platni nalog⁵⁵ (dalje u tekstu: Uredba EU br. 2015/2421).⁵⁶

2. Sporovi male vrijednosti u Hrvatskoj i svijetu

2.1. Američki pristup i preporuke Američke gospodarske komore u Hrvatskoj

Anglosaksonski pravni sustav je još od 13. stoljeća (*Magna carta libertatum*, 1215. godine) usmjeren ka ideji da pravda bude dostupna svakome te da građani imaju osiguran pristup sudu, kako bi mogli na jednostavan i jeftin način ostvarivati i štititi svoja prava, i to upravo u onim sporovima u kojima zbog inače previsokih troškova postupka ne bi bili motivirani ići pred redovne sudove.⁵⁷ Sjedinjene Američke Države (dalje u tekstu: SAD) već preko stotinu godina primjenjuju model specijaliziranih sudova za rješavanje sporova male vrijednosti (engl. *small claims courts*), osmišljenih da u prvome redu koriste siromašnjima i smanje njihov dojam zapostavljenosti od strane američkog društva. Takvi sudovi su ujedno namijenjeni da vrate i ojačaju povjerenje svih društvenih grupa u američko pravosuđe te omoguće pristup sudu svakome kome je to potrebno, a u konkretnom slučaju sa znatno manjim troškovima parničnog postupka.⁵⁸ Danas su to u SAD državni (ne savezni) sudovi koji provode poseban parnični postupak vrijednosti predmeta spora u pravilu između 2.500,00 i 25.000,00 američkih dolara, ovisno o državi kojoj sud pripada. Dokazi se uglavnom izvode u

⁵⁴ SL EZ, L 199, 31.01.2007., str. 1.-121.

⁵⁵ SL EU, L 341, 24.12.2015., str. 1.-13.

⁵⁶ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 259.

⁵⁷ *Ibid.*, str. 254.

⁵⁸ *Domanskis, Alexander*, Small Claims Courts: An Overview and Recommendation, University of Michigan Journal of Law Reform, vol. 9, br. 3, 1976, str. 590.

pojednostavljenom postupku, a stranke često nemaju zastupnika.⁵⁹ Iz tih razloga su sucima koji sude na takvim specijaliziranim sudovima dana velika diskrecijska ovlaštenja, a jedini način da se pred njima osigura brza i adekvatna zaštita subjektivnih prava je da tamo budu izabrani iznimno sposobni suci.⁶⁰

Suci u Hrvatskoj su, vezano uz povećanje učinkovitosti, podijeljeni oko ideje osnivanja specijaliziranih sudova, tj. sudskih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti. Trebalo bi analizirati potencijalnu opterećenost specijaliziranih sudova i za očekivati je da oni ne bi bili ekonomični, međutim osnivanje posebnih sudskih odjela možda nije loša ideja. U tu svrhu trebalo bi napraviti dodatna istraživanja, a pogotovo ispitati stav sudaca.⁶¹

Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, nezadovoljna postupanjem naših sudova, u svojim „Preporukama za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti“ zauzima stav u prilog osnivanja specijaliziranih sudskih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti, na kojima bi radili sudski savjetnici. Broj sudskih savjetnika je potrebno povećati jer mnogi manji sudovi u Hrvatskoj ni nemaju zaposlene sudske savjetnike.⁶² Prema ZPP-u sudski savjetnici su u parničnom postupku ovlašteni provoditi postupak i predlagati sucu odluku u sporovima za isplatu novčane tražbine, ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 13.270,00 eura, odnosno u trgovačkim sporovima 66.360,00 eura (čl. 13. st. 3. ZPP), prema tome *argumentum a maiori ad minus*, nema zapreke da oni provode sve postupke u sporovima male vrijednosti. Nezadovoljstvo Amerikanaca najviše proizlazi iz nerazumno dugog vođenja postupka, gdje troškovi postupka nerijetko prelaze i samu vrijednost predmeta spora. Kao glavni razlog za to navode to što sud redovito prihvaća zahtjev tužitelja za provedbom financijskog vještačenja⁶³, iako je njihova tražbina zasnovana na jednom ili dva računa koji su u biti vjerodostojne isprave, a sud, bez obzira na to što ima mogućnost odbiti izvođenje takvih suvišnih dokaza, prihvaća njihovo izvođenje, kao i svih dokaza koje stranke predlože, da bi kasnije u presudi istaknuo kako takvi dokazi nisu bili od značaja ni od utjecaja na donesenu odluku.⁶⁴

Kao dodatan problem u hrvatskoj gospodarskoj praksi ističe se nedostatak motivacije tuženika za primjenu alternativnih metoda rješavanja sporova jer u stvarnosti oni imaju koristi od dugotrajnih sudskih postupaka, budući da godinama koje proteknu do pravomoćnosti,

⁵⁹ https://www.law.cornell.edu/wex/small_claims_court, posjećeno dana 19. lipnja 2024.

⁶⁰ Domanskis, op. cit. u bilj. 58., str. 605.

⁶¹ Benzon; Vujeva, op. cit. u bilj. 13., str. 49-50.

⁶² Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, op. cit. u bilj. 47., str. 9.

⁶³ Tužitelji u trenutku podnošenja tužbe ne znaju hoće li tuženik osporavati visinu potraživanja i žele biti pripremljeni za slučaj da to tuženik i učini.

⁶⁴ Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, op. cit. u bilj. 47., str. 4-5.

tužitelji nisu u stanju prisilno ostvariti svoje tražbine, a često se u postupcima pred trgovačkim sudovima događa da se za njihova trajanja nad dužnikom otvori stečajni ili predstečajni postupak, što tada dodatno umanjuje izvjesnost tužiteljeva namirenja. Tužitelje terete i ne baš jeftini troškovi pokretanja i vođenja parničnih postupaka (sudske pristojbe, troškovi zastupanja), pogotovo kada imaju velik broj manjih tražbina, a to djeluje kao dodatan demotivirajući faktor pokretanju postupaka u sporovima male vrijednosti.⁶⁵ Komparativnom analizom pristupa rješavanju sporova male vrijednosti u državama članicama Europske Unije (dalje u tekstu: EU), Američka gospodarska komora u Hrvatskoj izdvojila je više primjera dobre prakse, među kojima su posebno zanimljivi austrijski model te modeli Italije, Nizozemske i Španjolske. U Austriji je sudu omogućeno da zbog male vrijednosti predmeta spora (do 1.000,00 eura) donese odluku da neće izvoditi uobičajene dokaze, nego će odluku donijeti isključivo na temelju stanja spisa. Nizozemska, Italija i Španjolska odlučile su se za poprilično radikalni pristup ograničavanja mogućnosti podnošenja žalbe, ovisno o vrijednosti predmeta spora. U digitalizaciji prednjače Danska, Irska, Švedska i njezina susjedna Slovenija, koje su omogućile da se pisani podnesci u sporovima male vrijednosti podnose elektroničkim putem.⁶⁶

Vezano uz digitalizaciju, ističe se da u Hrvatskoj već postoji sustav elektroničke oglasne ploče za obavještanje stranaka te mogućnost podnošenja pisanih podnesaka na standardiziranim obrascima, putem kojeg su neke vrste postupaka (poput zemljišnoknjižnog i stečajnog) učinjene pristupačnijim širokom krugu subjekata. Ideja je da se takav pristup proširi i na postupke u sporovima male vrijednosti jer bi to umanjilo potrebu za angažiranjem odvjetnika i na druge načine smanjilo troškove postupka te samim time motiviralo vjerovnike na podnošenje tužbi.⁶⁷ Zaključak Američke gospodarske komore u Hrvatskoj je da bi nam u našem nacionalnom zakonodavstvu kao uzor za uređenje postupka u sporovima male vrijednosti trebale biti *supra* spomenute Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća br. 861/2007., odnosno br. 2015/2421. Sugeriraju nam model u kojemu suci prakticiraju aktivniji pristup i sa strankama već na prvome ročištu raspravljaju o svim eventualno spornim pitanjima, a odbijaju sve suvišne dokazne prijedloge poput saslušanja direktora i financijskih vještačenja zbog par izdanih računa, iako pojedini od tih dokaza nemaju nikakvo praktično značenje.⁶⁸ Novele ZPP-a koje su uslijedile nakon američkih smjernica dijelom su i potvrdile iznesene stavove, pod

⁶⁵ *Ibid.*, str. 6.

⁶⁶ *Ibid.*, str. 8.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 11.

⁶⁸ *Ibid.*, str. 9-10.

utjecajem EU Uredbama reguliranih europskih sporova male vrijednosti, s naglaskom na načelo pisanosti postupka.⁶⁹

2.2. Općenito o europskim sporovima male vrijednosti

Ako promatramo sve pravne sustave na svijetu, brzo dolazimo do zaključka da postoji izvjesni konsenzus među državama oko činjenice da nisu svi sporovi od jednake važnosti pa prema tome ni ne zaslužuju podjednaki procesni pristup. Upravo iz tog razloga u čak 138 država zakonom su predviđeni posebni postupci u tzv. bagatelnim, maličnim sporovima⁷⁰, a posljedično se javlja potreba za njihovom što većom harmonizacijom zbog neizbježnog procesa globalizacije. To najviše dolazi do izražaja unutar Europske Unije i svaka ozbiljna analiza takvih sporova u državama članicama mora za polazišnu točku imati Uredbu (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (dalje u tekstu: Uredba EU br. 861/2007 ili Uredba), revidiranu Uredbom (EU) br. 2015/2421 od 16. prosinca 2015. godine. Uredba u praksi nije dala očekivane rezultate, ali se pojavila kao prvi kontradiktorni i autentično europski postupak te kao takva predstavlja prvu intervenciju prava Europske Unije u parnične postupke država članica. Snaga utjecaja Uredbe očituje se u tome da se neka njezina osnovna načela i odredbe praktički pojavljuju kao zrcalni prikaz u nacionalnim zakonodavstvima država članica. U naš ZPP implementirana je još prije stupanja Hrvatske u Europsku Uniju, Novelom ZPP-a 84/08, kroz odredbe članka 507.o-507.ž, a koje do danas nisu doživjele ni izmjenu ni dopunu.⁷¹

Europska komisija je prvotno htjela da se Uredba EU br. 861/2007 i Uredba EU br. 1896/2006 o uvođenju postupka za europski platni nalog primjenjuju ne samo na građanske i trgovačke sporove s prekograničnim obilježjem, već i na takve domaće sporove.⁷² Iako nijedna od tih ideja nije dosljedno oživotvorena, nameće se pitanje čemu uopće potreba da nacionalni postupci budu usklađeni s europskim postupkom za sporove male vrijednosti (dalje u tekstu:

⁶⁹ *Buljan, Iva*, Načelo 'pisanosti' u postupku pred trgovačkim sudovima, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina/Keškić Daria (ur.), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, Zagreb, vol. 28., 2021., str. 397.

⁷⁰ *Buljan, Iva*, Europski sporovi male vrijednosti, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina (ur.), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, Zagreb, vol. 26., 2019., str. 346.

⁷¹ *Buljan*, op. cit. u bilj. 22.

⁷² *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 256.

ESMV)? Jedan od glavnih razloga je zaštita stranaka u postupku jer ako postoji bitna razlika između nacionalnog postupka u sporovima male vrijednosti i ESMV, stranke se mogu naći u situaciji da ne sudjeluju u postupku pod jednakim setom pravila, a to ozbiljno dovodi u pitanje pravnu sigurnost i uredno funkcioniranje unutarnjeg tržišta Europske Unije. „Naime, nakon što nadležni sud izda europski platni nalog, a tuženik protiv njega izjavi prigovor, nastavlja se voditi redovni parnični postupak u skladu s pravom države suda koji je izdao nalog ili pak europski postupak za sporove male vrijednosti. S obzirom na navedeno, u povodu iste tražbine, moguće je provesti dva potpuno različita postupka pred nadležnim nacionalnim sudom.“⁷³

U Europskoj Uniji dominantna je tzv. *Rewe-Comet doktrina* „postupovne autonomije“ država članica koja je prvotno tumačena potpunim odsustvom utjecaja Europske unije (dalje u tekstu: EU) na nacionalne građanske parnične postupke država članica.⁷⁴ Predmetna doktrina nalaže da države članice imaju „postupovnu autonomiju“ dok god se u nacionalnom građanskom parničnom postupku primjenjuju postulati ekvivalentnosti i učinkovitosti u primjeni prava EU-a. Na praktičnoj razini to znači da će se na sudu pojedine države članice, u postupku u kojem se odlučuje o zaštiti nekog subjektivnog prava zajamčenog od EU, primjenjivati nacionalna procesna pravila ako pravo EU ne predviđa drukčije. U slučajevima u kojima pravo EU predviđa drukčije zapravo je riječ o primjeni određenih općih pravila EU, ali je njihova provedba i dalje regulirana nacionalnim procesnim pravom, što također potvrđuje primjenu tzv. *Rewe-Comet doktrine*. Predmetna doktrina „postupovne autonomije“, iako ima svojih ograničenja, bez svake sumnje sprječava europskog zakonodavca u invazivnim zahvatima u nacionalno procesno pravo, a to za posljedicu ima da ne može doći do jače unifikacije takvih pravila na razini cijele EU.⁷⁵

Uredba EU br. 2015/2421 u primjeni je u svim državama članicama EU, osim Danske, bez obzira na vrstu suda, u svim građanskim i trgovačkim sporovima, kada visina tužbenog zahtjeva nije veća od 5.000,00 eura u trenutku zaprimanja obrasca tužbenog zahtjeva od strane nadležnoga suda (čl. 2. reč. 1.). Iznos od 5.000,00 eura odnosi se isključivo na glavni zahtjev, ne računajući kamate, troškove i izdatke. Europski postupak u sporovima male vrijednosti je pisani postupak (čl. 5. st. 1.), koji se provodi putem standardiziranih, interaktivnih obrazaca koji su lako dostupni, relativno jednostavni za ispunjavanje i podnose se na jeziku u službenoj

⁷³ *Ibid.*, str. 257.

⁷⁴ *Poretti, Paula*, Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. 10, br. 1, 2019., str. 321-322.

⁷⁵ *Ibid.*, str. 322.

uporabi suda.⁷⁶ Izmjene koje uvela Uredba EU br. 2015/2421 u odnosu na Uredbu EU br. 861/2007 ogledaju se u primjeni *načela pisanosti*. Sud će usmenu raspravu održati ako smatra da svoju odluku ne može utemeljiti isključivo na pisanim dokazima ili ako to stranka zahtijeva, s time da takav zahtjev stranke može odbiti, ali ga mora pisano obrazložiti kako stranci ne bi bilo onemogućeno podnošenje nesamostalne žalbe (čl. 5. st. 1.a reč. 1.-4.). „Nameće se zaključak da se revidiranjem teksta Uredbe EU br. 861/2007 išlo za time da se ne zakoči postupak dopuštanjem posebne žalbe protiv odluke o neodržavanju usmene rasprave na neki od propisanih načina, a opet obrazlaganjem odluke omogućilo se stranci da sanira prekomjernu samovolju suda koja ponekad proizlazi iz arbitrarnosti.“⁷⁷

U postupku u europskim sporovima male vrijednosti sudu je dano diskrecijsko ovlaštenje da kroz analizu priloženih isprava ocijeni je li doista potrebna usmena rasprava za izvođenje dokaza, tj. je li to jedini način na koji stranka može dokazati svoje tvrdnje o postojanju nekih pravno relevantnih činjenica. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu: EKLJP) u svojem članku 6. izričito spominje pravo na javnu raspravu kao usmenu raspravu, a njemačka pravna doktrina je tu izuzetno kruta jer sucu ne dopušta diskrecijsko odlučivanje u konkretnom pitanju usmene ili pisane forme postupka, smatrajući da je održavanje usmene rasprave, tj. saslušavanje stranaka i svjedoka temelj za bilo koji pravičan postupak.⁷⁸ Europski sud za ljudska prava u presudi *Miller v. Sweden*, br. 55853/00 zauzeo je stav da se u iznimnim okolnostima postupak ipak može provesti bez održavanja rasprave, naglasivši da su to okolnosti u kojima usmena rasprava ne bi povećala izgleda stranke za uspjeh u sporu, ali svejedno, iznimku može predstavljati i ako bi predmet spora bio „trivijalnog karaktera“ ili bi troškovi saslušanja stranaka i svjedoka bili nerazmjerni njegovoj vrijednosti pa bi to predstavljalo razlog za neodržavanje rasprave. Unatoč izdvojenim mišljenjima pojedinih sudaca koji smatraju da nije ni došlo do povrede čl. 6. EKLJP, sud je načelno, ali nevoljko potvrdio da je usmena rasprava i dalje pravilo, a pisani postupak iznimka.⁷⁹ Uredba EU br. 2015/2421 predstavlja radikalnan zaokret u odnosu na dotadašnji pristup, tim više što prepušta sudu da na izvjestan način „kreira pravo“, kroz svoja diskrecijska ovlaštenja.⁸⁰ Novost vezano uz izvođenje dokaza je da sud ima samostalnost u izboru vrste dokaza, njihovog opsega i načina izvođenja, a pritom se treba koristiti metodama koje su

⁷⁶ *Buljan*, op. cit. u bilj. 70., str. 348-349.

⁷⁷ *Ibid.*, str. 350-351.

⁷⁸ *Ibid.*, str. 350.

⁷⁹ Dostupno na <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-68178>, posjećeno dana 22. lipnja 2024.

⁸⁰ *Krbek, Ivo*, Diskreciona ocjena, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1937., str. 218.

najmanje otegotne za stranke. Načelo pisanosti, o kojemu će više govora biti kasnije, „na mala vrata“ je uvedeno Novelom ZPP-a iz 2019. godine, i to ne u malične postupke, već najprije u postupke pred trgovačkim sudovima (čl. 492.a ZPP), u kojima je sud ovlašten odlučiti da stranke prilože pisane iskaze stranaka ili svjedoka s potpisima davatelja iskaza ovjerenim kod javnog bilježnika te da se saslušanje stranaka ili svjedoka svede samo na postavljanje pitanja u svrhu provjere, dopune ili razjašnjenja navoda iz tih iskaza (čl. 492.c st. 1. ZPP).⁸¹

2.3. Pristup hrvatskog zakonodavca normiranju spora male vrijednosti

2.3.1. Općenito

Postupak u sporovima male vrijednosti uređen je Glavom tridesetom ZPP-a, člancima 457. do 467.a te člankom 502. Glave trideset druge ZPP-a kada je riječ o definiciji spora male vrijednosti u postupku pred trgovačkim sudovima. Izuzev detaljno normiranog i najznačajnije noveliranog čl. 461.a ZPP-a, riječ je o nomotehnički konciznim posebnim odredbama, koje u postupku u sporovima male vrijednosti predstavljaju *ius cogens* za suca. Ako bi sudac u takvome sporu primijenio odredbe redovnog parničnog postupka, a trebao je primijeniti navedene posebne odredbe, to ne bi predstavljalo apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka. Međutim, može biti riječ o relativno bitnoj povredi odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. ZPP-a ako bi sučevo propuštanje primjene posebnih odredaba maličnog postupka dovelo do toga da je utjecalo ili je moglo utjecati na donošenje zakonite i pravilne presude.⁸² Razlog tome je što prvostupanjski postupak proveden po pravilima redovnog parničnog postupka daje snažnije garancije strankama za ostvarivanje njihovih materijalno-pravnih i procesno-pravnih ovlaštenja od onog provedenog po pravilima za sporove male vrijednosti, a takvo stajalište je zauzeo i Vrhovni sud Republike Hrvatske u presudi Rev-1276/91-2 od 9. listopada 1991. godine.⁸³

Zakonodavac je pri normiranju postupka u sporovima male vrijednosti bio motiviran procesnom ekonomijom po starome načelu *bis dat qui cito dat*, a pritom vođen mišlju da stranke

⁸¹ Buljan, op. cit. u bilj. 70., str. 351.

⁸² Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 248.

⁸³ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba802271db>, posjećeno dana 23. lipnja 2024.

imaju više od pravne zaštite do koje dođu brže, uz puno manju potrošnju energije i resursa, što ujedno koristi i sudu. Nedostatak takvog pristupa je u tome što sudska zaštita time gubi neke druge neophodne kvalitete poput zahtjeva za pravilnim utvrđivanjem važnih činjenica⁸⁴, a to posebno dolazi do izražaja u nastojanjima da se što je više moguće koncentrira postupak i primjenjuje pravne standarde dokazivanja koji nisu na razini izvjesnosti, već pretežite vjerojatnosti. Nastojanja zakonodavca da ubrza taj postupak kulminirala su unošenjem načela pisanosti kao radikalne promjene dosadašnjeg pristupa, a tek treba vidjeti kako će se to primjenjivati u praksi.⁸⁵

2.3.2. Nadležnost i primjena ostalih odredaba Zakona o parničnom postupku

Izmijenjenim člankom 461. ZPP-a⁸⁶ određeno je da se u postupku u sporovima male vrijednosti postupak pred prvostupanjskim sudom mora okončati u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od godine dana od podnošenja tužbe. Navedeni rok je za sud instruktivan i *prima facie* djeluje važnije od prvog dijela predmetnog članka u kojem zakonodavac izostavlja dotadašnju formulaciju da se taj postupak provodi pred „nižim sudovima prvog stupnja“. Taj prvi dio je važniji jer je time uklonjena zastarjela odredba koja svoje korijene ima još u vremenu kada je stvarna nadležnost sudova bila podijeljena prema vrijednosnom kriteriju, između nižih i viših prvostupanjskih sudova određene vrste, primjerice između općinskih i okružnih (danas županijskih) sudova te okružnih privrednih i viših privrednih sudova, što odgovara današnjim trgovačkim sudovima i Visokom trgovačkom sudu. Danas stvarna nadležnost prvostupanjskih sudova nije podijeljena prema vrijednosnom kriteriju, stoga za malične sporove mogu biti nadležni samo općinski i trgovački sudovi, kao sadašnjom odredbom ispravno navedeni prvostupanjski sudovi. Dakle, za stvarnu i mjesnu nadležnost hrvatskih sudova u sporovima male vrijednosti vrijede opća pravila o nadležnosti iz čl. 34. i 34.b ZPP-a.⁸⁷

Postupak u sporovima male vrijednosti provodi sudac pojedinac, a prema vrijednosnom kriteriju nema zapreke da sve te postupke provodi i sudski savjetnik, o čemu je već bilo govora. Pravilo je da će se u postupku u sporu male vrijednosti primjenjivati opći instituti građanskog

⁸⁴ Triva; Belajec; Dika, op. cit. u bilj. 23., str. 115-116.

⁸⁵ Buljan, op. cit. u bilj. 28., str. 266.

⁸⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 80/22, čl. 80.

⁸⁷ Dika, op. cit. u bilj. 36., str. 7.

procesnog prava te odredbe o općem, redovnom parničnom postupku, osim ako je izrijekom predviđeno drukčije.⁸⁸

ZPP je do danas noveliran u velikom broju navrata i gotovo u svakoj prilici je spor male vrijednosti bio „meta“ jačih izmjena, koje pokazuju trend ka sve većoj, sada praktički maksimalnoj koncentraciji postupka, a te izmjene su često bile i svojevrsni putokaz, odnosno najava budućeg uređenja redovnog parničnog postupka. U tim korjenitim izmjenama su brojne posebne odredbe postale suvišne. Novela ZPP-a iz 2022. godine, nesumnjivo inspirirana Uredbom EU br. 2015/2421, kroz načelo pisanosti je unijela toliko drastičnu promjenu pristupa postupku u sporu male vrijednosti da zaslužuje dublju analizu stanja prije i poslije njezinog stupanja na snagu.

2.3.3. Stanje do značajnih zakonskih izmjena 2022. godine

Uz navedenu odredbu čl. 461. ZPP-a kojom je bila propisana stvarna nadležnost „nižih sudova prvog stupnja“, značajna je bila i odredba čl. 461.b ZPP-a⁸⁹ kojom se sud u postupku u sporovima male vrijednosti mogao po službenoj dužnosti ili u povodu prijedloga stranke oglasiti stvarno i mjesno nenadležnim najkasnije do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari. Vrhovni sud Republike Hrvatske tada je zauzeo stajalište da se sud može proglasiti mjesno nenadležnim po službenoj dužnosti samo ako postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, i to najkasnije na pripremnom ročištu ili, ako ono nije održano, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Gr1 571/14-2 od 22. siječnja 2015.)⁹⁰. Zakonodavac je odredbu čl. 461.b Novelom ZPP-a iz 2022. godine brisao i prema tome se opredijelio za primjenu općih pravila o oglasavanju suda stvarno ili mjesno nenadležnim sadržanim u članku 17. i 20. ZPP-a. No, naglasimo da je Novelom ZPP-a iz 2022. godine kao pravilo predviđen pisani postupak te nije ni predviđeno održavanje pripremnog ročišta, niti rasprava kao takva, osim u iznimnim slučajevima kad sud u skladu sa st. 4. čl. 461.a ZPP-a ipak odluči održati ročište.

⁸⁸ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 248-249.

⁸⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 70/19.

⁹⁰ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba805fa8bb>, posjećeno dana 29. lipnja 2024.

Člankom 93. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019. godine, u cijelosti je izmijenjen dotadašnji čl. 461.a, kojim se htjelo dodatno postrožiti procesnu disciplinu stranaka u postupku u sporovima male vrijednosti. Prva dva stavka tog članka, koja su na snazi i danas, odnose se na ograničenje mogućnosti iznošenja novota, ali ujedno su predstavljala te i dalje predstavljaju izričitu obvezu nametnutu sudu da ne može zakazati prvo ročište bez da je tuženika uredno pozvao da podnese odgovor na tužbu.⁹¹

Namjera zakonodavca da postigne veću procesnu disciplinu stranaka trebala se ostvariti s dva nova stavka, st. 3. i st. 4. čl. 461.a ZPP-a., a koji se odnose na prigovor protiv platnog naloga. Bilo je važno posebno regulirati taj institut iz praktičnih razloga⁹² pa je tako bilo propisano da je u postupku u sporovima male vrijednosti u povodu prigovora protiv platnog naloga tužitelj dužan najkasnije u podnesku predanom sudu u roku od 15 dana od primitka rješenja kojim je ukinut platni nalog iznijeti sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica (čl. 461.a st. 3. ZPP). Također je bilo propisano da je tuženik dužan najkasnije u roku od 15 dana od primitka spomenutog tužiteljevoga podneska iznijeti sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica (čl. 461.a. st. 4. ZPP).

S obzirom na oduvijek osjetljivu i složenu problematiku trenutka do kojeg se mogu iznositi činjenice i predlagati dokazi, zakonodavac je odredio da je sud dužan u svome *pozivu za podnošenje pisanog odgovora na tužbu* upozoriti stranke da su dužne najkasnije u tužbi, odnosno u odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica, a u *rješenju kojim je ukinut platni nalog* dužan je upozoriti tužitelja da isto mora učiniti u podnesku predanom sudu najkasnije u roku od 15 dana od primitka tog rješenja, odnosno tuženika da tako mora postupiti najkasnije u roku od 15 dana od primitka navedenog tužiteljevog podneska (čl. 461. st. 5. ZPP). Problematika prava stranaka na iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza najviše se ogleda kroz koliziju nekih od najvažnijih načela parničnog postupka – načela traženja istine i donošenja zakonite odluke s jedne strane te s druge strane koncentracije i ubrzanja postupka, ekonomičnosti i postizanja veće procesne discipline.⁹³ Pravo iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza Novelom ZPP-a iz 2019. godine postroženo je utoliko što stranke to na pripremnom ročištu mogu činiti ako ih bez svoje „krivnje“ nisu mogle iznijeti i predložiti u

⁹¹ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 250.

⁹² Benzon; Vujeva, op. cit. u bilj. 13., str. 30.

⁹³ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 251.

svojim podnescima (čl. 461. st. 6. ZPP). Propisano je da sud neće uzeti u obzir takve nepravodobne i „skriviljene“ činjenice i dokaze (čl. 461. st. 7. ZPP), a time se nameće važno pitanje o tome kako tumačiti subjektivni element procjene postojanja ili nepostojanja krivnje one strane koja je napravila takav propust?⁹⁴ U našem parničnom postupku u sporovima male vrijednosti potreban je fleksibilniji pristup, po uzoru na komparativne pravne sustave, u kojem bi mogućnost iznošenja novota prvenstveno ovisila o tome utječe li ona na tijek i trajanje postupka, odnosno jednostavnije rečeno – dovodi li ona do odgode ročišta. „Krivnja stranaka“ trebala bi biti u drugome planu, a trebalo bi uzeti u obzir koncentraciju postupka te odbijati zakašnjelo iznošenje činjenica i predlaganje dokaza u slučajevima kad je stranka već imala dovoljno prilike dokazati istinitost svojih navoda.⁹⁵

2.3.4. Stanje od stupanja na snagu novele Zakona o parničnom postupku 80/2022

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022. godine od najvećeg je značaja za novo uređenje parničnog postupka u sporovima male vrijednosti jer su njime u čl. 461.a ZPP-a unesena dva nova stavka kojima je umjesto dotadašnjeg načela usmenosti uvedeno načelo pisanosti. Oba načela su i dalje prisutna i u redovnom parničnom postupku i u onome u sporovima male vrijednosti, ali načelo usmenosti u redovnom parničnom postupku u stadiju glavne rasprave prevladava, dok je u postupku u sporovima male vrijednosti ono potisnuto u domenu iznimke⁹⁶ jer je st. 3. čl. 461.a ZPP-a određeno da je taj postupak pisani postupak. Sljedećim stavkom u istom članku je predviđeno da će sud ipak, dakle iznimno, održati ročište u postupcima u sporovima male vrijednosti, na vlastitu inicijativu – ako to smatra potrebnim radi provođenja dokaznog postupka ili na inicijativu barem jedne od stranaka koja podnese obrazloženi prijedlog kojim traži provođenje dokaznog postupka (čl. 461. st. 4. reč. 1. ZPP). Takav prijedlog stranke za održavanje ročišta sud može odbiti rješenjem protiv kojeg nije dopuštena posebna žalba, a donijet će ga ako smatra da se, s obzirom na okolnosti slučaja, pravično vođenje postupka može osigurati i bez održavanja ročišta (čl. 461. st. 4. reč. 2.-3. ZPP). Tim rješenjem sud naravno odbija i dokazne prijedloge stranaka koji se mogu provesti samo na glavnoj raspravi⁹⁷ jer je to dužan učiniti kada predložene dokaze ne smatra važnim za odluku te ujedno mora obrazložiti takvo rješenje (čl. 292. st. 4. ZPP). S obzirom na to da je

⁹⁴ *Američka gospodarska komora u Hrvatskoj*, op. cit. u bilj. 47., str. 5.

⁹⁵ *Brozović*, op. cit. u bilj. 31., str. 761.

⁹⁶ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 264-265.

⁹⁷ *Ibid.*, str. 265.

pisani postupak pravilo, u skladu sa st. 5. čl. 461.a ZPP-a na presude donesene u takvome postupku ne primjenjuju se odredbe o posebnom ročištu za objavu presude⁹⁸, već sud strankama i umješaćima presudu dostavlja prema odredbama ZPP-a o dostavi pismena.

Novim uređenjem postupka u sporovima male vrijednosti, uz dotadašnji prigovor protiv platnog naloga, kao poseban podnesak se izričito navodi i prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, što je svojevrsni odgovor zakonodavca na dotadašnju praksu. Tužitelju je, kao i ranijim uređenjem, dan rok od najkasnije 15 dana od primitka *prigovora protiv platnog naloga*, odnosno *rješenja kojim je stavljeno izvan snage rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u dijelu u kojem je određena ovrha* da u svome podnesku iznese sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predloži sve dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te predloži održavanje usmene rasprave (čl. 461.a st. 6. ZPP). Tuženiku je također dan rok od najkasnije 15 dana od primitka navedenog tužiteljevog podneska da u svome podnesku (kao „odgovoru“ na tužiteljev) iznese sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predloži sve dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te predloži održavanje usmene rasprave (čl. 461.a st. 7. ZPP). Kao novost je uvedena i potreba podnošenja posebnog prijedloga za održavanje usmene rasprave, što je logična posljedica aktualne primjene načela pisanosti jer takvo usmeno ročište za provođenje dokaznog postupka predstavlja iznimku od navedenog načela. Slično ranijem uređenju, stavkom 8. čl. 461.a ZPP-a je određeno da sud u svome *rješenju za podnošenje pisanog odgovora na tužbu*⁹⁹ iz st. 1. čl. 284. ZPP-a, u *rješenju koje dostavlja tuženiku uz prigovor protiv platnog naloga* te u *rješenju kojim je stavljeno izvan snage rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u dijelu u kojem je određena ovrha* upozorava stranke na sadržaj odredbi st. 2. do st. 7. čl. 461.a ZPP-a, tj. na novu dinamiku pisanog postupka i moguću pravnu posljedicu donošenja presude zbog ogluhe iz čl. 331.b ZPP-a.

U praksi se nameće pitanje je li riječ o instruktivnim ili prekluzivnim rokovima za poduzimanje navedenih parničnih radnji, a odgovor nalazimo u stavcima 9., 10. i 11. članka 461.a ZPP-a, gdje je stavkom 10. toga članka propisano da sud neće uzeti u obzir nove činjenice koje su stranke iznijele, odnosno nove dokaze koje su predložile na pripremnom ročištu ako su to učinile protivno stavku 9. toga članka. Naime, sukladno članku 461.a stavku 9. ZPP-a, stranke mogu na pripremnom ročištu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu ili u podnescima iz stavaka 6. i 7. članka 461.a. Teret dokaza da je do propuštanja

⁹⁸ ZPP čl. 335. st. 6.-12.

⁹⁹ ZPP čl. 461.a st. 1.

pravovremenog iznošenja činjenica i predlaganja dokaza došlo bez vlastite krivnje je na onoj strani koja to tvrdi, a protivna stranka to može osporavati. Stavkom 11. čl. 461.a ZPP-a određeno je da će u postupku u sporovima male vrijednosti sud na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu, osim ako zbog okolnosti slučaja iz stavka 9. članka 461.a ZPP-a to nije moguće, što odgovara i ranijem uređenju prije Novele ZPP-a iz 2022. godine uz izmijenjenu numeraciju predmetnog stavka. Nesumnjivo je riječ o rokovima prekluzivnog karaktera koji neće dovesti do prekluzije jedino ako sud drukčije odluči, a to će biti isključivo u situaciji kada stranke uspiju dokazati da bez svoje krivnje nisu već u svojim ranijim podnescima iznijele činjenice i predložile dokaze.¹⁰⁰ Takav stav u prilog jačanja procesne discipline stranaka kroz prekluzivne rokove zauzima i Županijski sud u Zadru u svojoj presudi i rješenju GŽ-717/2023-2 od 20. prosinca 2023. godine.¹⁰¹

3. Stupnjevanje složenosti predmeta promatrano kroz prizmu načela pisanosti u sporovima male vrijednosti

3.1. Složeni, relativno složeni i jednostavni sporovi

3.1.1. Općenito

Uz ovakvu detaljniju analizu odredaba kojima je uređen posebni parnični postupak u sporovima male vrijednosti valja ujedno razmotriti kako je zakonodavac predvidio postupanje s obzirom na složenost pojedinih predmeta. Stvarnost i praksa ukazuju da svaki pojedini predmet ne zaslužuje podjednaki tretman suda pa ih je iz tih razloga potrebno stupnjevati prema njihovoj složenosti, u svrhu bolje iskorištenosti raspoloživih sudskih resursa i prilagođavanja potrebama konkretnog dokaznog postupka. Oportuno je takvu selekciju predmeta napraviti već u stadiju prethodnog ispitivanja tužbe, u kojem sud ispituje procesne pretpostavke i analizira procesna pitanja relevantna za daljnji tijek postupka te dostavlja tužbu tuženiku na odgovor. Stadij prethodnog ispitivanja tužbe je svojstven svim parničnim postupcima i već tada je

¹⁰⁰ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 265-266.

¹⁰¹ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80ed226e>, posjećeno dana 01. srpnja 2024.

vidljivo je li riječ o jednostavnom sporu ili je riječ o složenim, tj. relativno složenim sporovima. Navedene tri vrste predmeta bi trebale biti polazišna točka svakome sudu, kako bi se mogao bolje pripremiti za provedbu zakonitog i racionalnog parničnog postupka u skladu sa značajem i osobitošću pojedinog spora.¹⁰²

Prema tome možemo zaključiti da sudac se u slučaju veće složenosti predmeta treba opredijeliti za izradu plana upravljanja postupkom i provesti glavnu raspravu, a ako je predmet tek relativne razine složenosti, sud će provesti pripremno ročište, ali će već na istome ročištu zaključiti prethodni postupak i provesti glavnu raspravu, bez izrade plana upravljanja postupkom. U jednostavnim sporovima koji su ujedno i sporovi male vrijednosti, sudac bi trebao provesti pisani postupak bez održavanja usmene rasprave te odluku donijeti na temelju raspoložive procesne građe.¹⁰³ Bitno je istaknuti da je i u parničnim postupcima pred trgovačkim sudovima zakonodavac načelno predvidio pisani postupak (čl. 492.a ZPP), vođen mišlju kako su stranke u tim postupcima predominantno poslovni subjekti koji svoje tvrdnje o činjenicama mogu dokazati ispravama, tj. pisanim dokazima, iako u onima koji ne predstavljaju sporove male vrijednosti nije isključeno i kasnije obvezno provođenje glavne rasprave.¹⁰⁴

3.1.2. Procesni pristup složenim sporovima – plan upravljanja postupkom

Kad su sudu podneseni tužba, a potom i odgovor na tužbu koji upućuju na složeni postupak u kojem će biti potrebno iscrpno provođenje dokaznog postupka, sud uvijek zakazuje pripremno ročište, izrađuje plan upravljanja postupkom, zaključuje prethodni postupak i zakazuje glavnu raspravu (čl. 292.a st. 1.-4. ZPP). To je tada redovni parnični postupak u kojem pripremno ročište započinje izlaganjem tužbe, a potom tuženik odgovara na navode tužbe (čl. 292. st. 1. ZPP). U daljnjem tijeku pripremnog ročišta sud raspravlja o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge, odnosno osporavaju prijedloge protivne strane te o dokazima koje su predložile (čl. 292. st. 2. ZPP). Sud o izvođenju dokaza odlučuje rješenjem protiv kojeg nije dopuštena samostalna žalba (čl. 292. 5. ZPP), a njime označava spornu činjenicu o kojoj treba izvesti dokaz i dokazno sredstvo kojim će tu

¹⁰² *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 260.

¹⁰³ *Ibid.*, str. 263.

¹⁰⁴ *Buljan, Iva*, Pisani iskazi u postupku pred trgovačkim sudovima, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina/Keškić Daria (ur.), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, Zagreb, vol. 30, 2023., str. 301.

činjenicu utvrditi (čl. 292. 3. ZPP). Predložene dokaze koje ne smatra važnima sud će odbiti te u rješenju o izvođenju dokaza navesti razloge odbijanja (čl. 292. st. 4. ZPP). U daljnjem tijeku parnice sud nije vezan svojim ranije donesenim rješenjem o izvođenju dokaza (čl. 292. st. 6. ZPP).

U složenim postupcima, u kojima sud ocijeni da s obzirom na okolnosti slučaja nije moguće na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak te održati i zaključiti glavnu raspravu, izradit će plan upravljanja postupkom (čl. 292.a st. 3. ZPP). Plan treba sadržavati sažetak spornih činjeničnih i pravnih pitanja, dokazna sredstva za utvrđivanje spornih činjenica, rok za pribavljanje dokaznih sredstava koja je tek potrebno pribaviti, rok za podnošenje pisanih očitovanja stranaka na navode protivne stranke te nalaz i mišljenje vještaka, datum i vrijeme održavanja ročišta za glavnu raspravu (čl. 292.a st. 4. ZPP), a ako se glavna rasprava treba održati na više ročišta, sud će utvrditi datum i vrijeme održavanja svih sljedećih ročišta za glavnu raspravu vodeći računa o razumnom trajanju postupka (čl. 292. st. 5. ZPP). Iako su u pravilu sporovi male vrijednosti jednostavniji i mogu se riješiti u pisanom postupku, neće svaki biti za to prikladan, već nije isključeno da će u nekim predmetima trebati provesti složeniji dokazni postupak radi pravilnog utvrđivanja činjenica i donošenja zakonite odluke. To će posebno biti slučaj kod naknade štete, gdje je potrebno provesti vještačenje kako bi se utvrdila visina štete, ali i kod ugovora sklopljenih u usmenom obliku, kad je radi utvrđenja činjenica i okolnosti vezanih uz pregovore te sklapanje i ispunjenje tih ugovora neophodno provođenje dokaza saslušanjem stranaka i svjedoka.¹⁰⁵

3.1.3. Veća koncentracija relativno složenih sporova

Parnični postupak u sporovima male vrijednosti koji ne zahtijevaju provođenje temeljitog i dugotrajnog dokaznog postupka, ali su ipak dovoljno složeni da je u njima potrebno provesti barem jedno ročište predstavljaju iznimku od aktualnog pravila o pisanom postupku u sporovima male vrijednosti. Prema novom zakonskom uređenju odluku o tome hoće li se u takvome postupku održati ročište radi provođenja dokaznog postupka donosi sud na temelju svoje ocjene, bilo na vlastitu inicijativu ili na prijedlog stranke, kojeg može i odbiti. Temeljem stavka 11. članka 461.a ZPP-a sud će na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak te

¹⁰⁵ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 262.

na istome ročištu održati glavnu raspravu, osim ako to nije moguće jer stranke imaju saznanja o činjenicama i raspolažu dokazima koje u ranijem procesnom stadiju bez vlastite krivnje nisu mogle iznijeti u za to predviđenim podnescima.

Promatrano iz aspekta redovnog parničnog postupka riječ je sličnome pristupu suca u upravljanju postupkom (čl. 292.a st. 2. ZPP), ali iz oprečnih motiva, jer u redovnom postupku kroz održavanje i zaključenje glavne rasprave već na pripremnom ročištu želi postići veću koncentraciju postupka s obzirom da polazeći od okolnosti u konkretnom predmetu raspolaže s dovoljno procesne građe da odmah donese presudu.

Za parnične postupke pred trgovačkim sudovima u članku 492.c ZPP-a predviđeno je da sud može odlučiti da stranke do zaključenja prethodnog postupka prilože pisane iskaze stranaka ili svjedoka s potpisima ovjerenim kod javnog bilježnika te da se potom saslušanje stranaka ili svjedoka svede na postavljanje pitanja radi provjere, dopune ili razjašnjenja navoda iz tih iskaza. Do uvođenja te odredbe, prosudba o dokazima koje će prihvatiti i temeljem kojih će doći do zaključka o odlučnim činjenicama bila je isključivo na sucu (čl. 220. st. 2. ZPP), a sada je zakonodavac u svrhu povećanja koncentracije postupka na iracionalan i pomalo nasilan način nametnuo sucu izbor radne metode, čime mu je zapravo oduzeo dotadašnje procesne ovlasti, dajući mu neku vrstu „upute“ temeljem koje će kategorije dokaza dolaziti do odlučnih činjenica. Povećana koncentracija postupka na takav način potencijalno snažno zadire u procesne garancije za stranke jer nije nezamisliva situacija u kojoj bi trgovački sud odbijao provođenje dokaza saslušanjem stranaka ili svjedoka, pozivajući se na to pravilo o utvrđivanju činjenica, a ignorirajući druga dokazna sredstva.¹⁰⁶

3.1.4. Jednostavni sporovi – ciljana kategorija u primjeni načela pisanosti

Sud u parničnom postupku o tužbenom zahtjevu odlučuje u pravilu na temelju usmene, neposredne i javne rasprave (čl. 4. ZPP), ali to opće pravilo vrijedi upravo za opće, redovne parnične postupke, dok je u postupcima u sporovima male vrijednosti sucu dano ovlaštenje da provede pisani postupak i na temelju raspoloživog procesnog materijala donese presudu bez održavanja ročišta, što je iznimka od navedenog općeg pravila.¹⁰⁷ Kao što je vidljivo iz teksta

¹⁰⁶ *Buljan*, op. cit. u bilj. 69., str. 394.

¹⁰⁷ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 262-263.

ZPP-a, sudac sada ima ovlast da sam odluči hoće li provesti pisani postupak ili će ipak održati usmenu raspravu. Treba naglasiti da se ne radi samo o ovlaštenju suda, već je načelo pisanosti sada pravilo kojim je sud vezan, a u obrazloženju svoje odluke sudac bi morao navesti da nije provodio usmenu raspravu jer je postupak u sporovima male vrijednosti pisani postupak. Također bi u obrazloženju presude morao navesti da nijedna stranka nije podnijela obrazloženi prijedlog za održavanje ročišta, odnosno ako ga je i podnijela, ali je takav prijedlog svojim rješenjem odbio, morao bi navesti okolnosti slučaja s obzirom na koje je smatrao da se pravično vođenje postupka moglo osigurati i bez održavanja ročišta. Isto tako, u literaturi se smatra da bi sud morao obrazložiti da je na temelju priloženih isprava u spisu mogao utvrditi postojanje odlučnih činjenica slobodnom ocjenom, na razini pretežite vjerojatnosti.¹⁰⁸

U literaturi se iznosi mišljenje da je novim uređenjem parničnog postupka u sporovima male vrijednosti, koji su u velikoj većini slučajeva jednostavne naravi, konačno sucima omogućeno da ih rješavaju bez održavanja ročišta i s onom razinom uvjerenosti u postojanje odlučnih činjenica kakva i priliči predmetima takve niže razine složenosti.¹⁰⁹ Strankama je sada u takvim postupcima onemogućeno da svoja procesna ovlaštenja koriste u svrhu odugovlačenja postupka zato jer nemaju neposrednog utjecaja na rješenje suda kojim odbija njihove obrazložene prijedloge za održavanje ročišta. Naime, protiv takvog rješenja nije dopuštena posebna žalba (čl. 461. st. 4. reč. 3. ZPP). I u maličnim postupcima koji naizgled nisu jednostavni, ali u stvarnosti procesna građa koja je sudu na raspolaganju jasno i nedvosmisleno ukazuje na odlučne činjenice, ovakav pristup kroz pisani postupak pokazuje se praktičnim, brzim i učinkovitim. Dobar primjer je temeljito obrazložena presuda Općinskog suda u Čakovcu Pn-132/2023-9 od 04. siječnja 2024. godine.¹¹⁰

¹⁰⁸ *Buljan*, op. cit. u bilj. 22.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80ee2b1b>, posjećeno dana 02. srpnja 2024.

3.2. Načelo pisanosti u sporovima male vrijednosti

3.2.1. Općenito

U hrvatskoj pravnoj teoriji učestalo se rabi izraz „načelo pismenosti“ i „pismeni postupak“, iako se u stvarnosti radi o pisanom postupku, pisanom obliku pa tako i načelu pisanosti. U strogom tumačenju pismenost znači sposobnost čitanja i pisanja, a pisani postupak znači poduzimanje procesnih radnji u pisanom obliku. Iz navedenih razloga se u ovome radu rabi termin načelo pisanosti. U našem ZPP-u prisutno je i načelo usmenosti te svako od tih dvaju načela dominira određenim stadijem postupka. U redovnom parničnom postupku načelo pisanosti svojstveno je prethodnom postupku i postupku po pravnim lijekovima, a načelo usmenosti svojstveno je stadiju glavne rasprave, ali i pripremnog ročišta u kojima sud realizira načela neposrednosti, javnosti i kontradiktornosti te je tada u stanju svojim opservacijama uočiti i ocijeniti činjenice primjenom instrumenata upravljanja postupkom poput načela otvorenog pravosuđenja.¹¹¹

Načelo pisanosti je u bagatelnim postupcima pravilo, ali je zakonodavac sucu dao povjerenje da sam odluči hoće li postupiti po tome pravilu i provesti pisani postupak ili napraviti iznimku i održavati usmenu raspravu. To povjerenje zakonodavca ukazano sucu ostavlja dojam uvjetovanosti, budući da iz ostalih odredaba ZPP-a proizlazi kao da zakonodavac vrši pritisak na suca kroz rokove, detaljno propisivanje svakog segmenta postupka kao i kvalifikaciju pravne osnove spora te spomenutu „posebnu kategoriju“ pisanih dokaza u postupku pred trgovačkim sudovima. Tu ovlast suda da odluči hoće li ipak iznimno provesti usmenu raspravu i u konkretnom predmetu koji je spor male vrijednosti ne treba poistovjećivati s potpunom arbitrarnosti.¹¹²

Nevezano uz to za kakav se oblik postupka u sporu male vrijednosti sudac opredijelio, u provođenju dokaznog postupka u ovoj vrsti spora sud ima ovlast da pod određenim uvjetima o postojanju određene činjenice zaključuje po slobodnoj ocjeni. Naime, sukladno članku 464.a ZPP-a u sporu male vrijednosti sud može, ako ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješavanje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih

¹¹¹ *Buljan*, op. cit. u bilj. 69., str. 392.

¹¹² *Buljan*, op. cit. u bilj. 22.

činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka. Kada je dakle, riječ o tim činjenicama čije bi postojanje inače bilo nerazmjerno teško i skupo utvrditi, tada u odnosu na njih vrijedi blaži režim utvrđivanja njihovog postojanja, s obzirom da odlučivanje po slobodnoj ocjeni nije utvrđivanje činjenica na razini izvjesnosti, već nužno na razini vjerojatnosti. To predstavlja iznimku od općeg pravila iz članka 221.a ZPP-a koje određuje da ako sud na temelju izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključuje po pravilima o teretu dokazivanja.¹¹³ O izvođenju dokaza na ročištu kao iznimci od načela pisanosti te o pravnom standardu pretežite vjerojatnosti bit će više govora kasnije, u okviru detaljnije analize ovlasti suda u sporu male vrijednosti.

3.2.2. Odgovor na tužbu i ograničenje povlastice iznošenja novota

U parničnom postupku u sporovima male vrijednosti odgovor na tužbu podnosi se u pisanom obliku, kao i sama tužba, pravni lijekovi i druge izjave, priopćenja i prijedlozi koji se daju izvan rasprave.¹¹⁴ Zakonodavac je sudu nametnuo izričitu obvezu da tuženiku uvijek dostavi tužbu na odgovor, čime je sud izgubio dotadašnju mogućnost zakazivanja prvog ročišta bez da je prije toga tuženika pozvao da podnese odgovor na tužbu. Ujedno je i povlastica iznošenja novota u pravilu ograničena na stadij podnošenja tužbe, odnosno odgovora na tužbu, što je bitno stroži režim od onoga kakav postoji redovnom parničnom postupku, gdje je to u pravilu moguće do zaključenja prethodnog postupka (čl. 299. st. 1. ZPP). Mogućnost da stranke iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze i nakon takvog pisanog postupka ograničena je na ono što bi trebala biti iznimna situacija u kojoj ne bivaju prekludirane jer mogu dokazati da bez svoje krivnje nisu to uradile u za to zakonom predviđenim podnescima (čl. 461.a. st. 9. ZPP).

Takav pristup zakonodavca prisutan je već duže vrijeme, od Novele ZPP-a iz 2013. godine¹¹⁵, a provedena su i istraživanja kojima se htjelo utvrditi drže li ga se stranke, ali i sud. Istraživanjem koje su 2015. godine provele Iva Benzon i Marija Vujeva¹¹⁶ utvrđeno je kako u

¹¹³ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 268.

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 264.

¹¹⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 25/13.

¹¹⁶ *V. supra ad* str. 3-4, Specifičan pravni karakter spora male vrijednosti.

pogledu ograničenja iznošenja novota čak 17,65% sudaca općinskih sudova odredbu uopće nije primjenjivalo, dok ju je 58,82% rijetko primjenjivalo u praksi. Sličan rezultat bio je dobiven i od strane sudaca trgovačkih sudova, gdje 13,33 % sudaca nije primjenjivalo navedenu odredbu, a 60% sudaca ju je primjenjivalo rijetko. Kada analiziramo navedene rezultate, valja naglasiti da je velik broj tih predmeta u postupcima u sporovima male vrijednosti u parnicu bio prosljeđen povodom prigovora ovršenika protiv platnog naloga. „Izdavanje platnog naloga se u većem broju slučajeva temelji na vjerodostojnoj ispravi kojom tužitelj dokazuje svoje dospjelo novčano potraživanje i prilikom podnošenja zahtjeva za njegovo izdavanje nije dužan iznositi činjenice niti predlagati dokaze. Neki suci u obrazloženju svog odgovora kao jedan od razloga za rijetku primjenu te odredbe u praksi navode da njena primjena u takvim slučajevima gotovo nije moguća.“¹¹⁷ Kao glavni razlog na koji se stranke pozivaju za nepravovremeno iznošenje činjenica i predlaganje dokaza, a kojeg suci u sudskim odlukama navode jest nedovoljno poznavanje zakona i neukost stranaka jer one ne razumiju prekluziju i pravne posljedice do kojih dolazi ako novote ne iznesu u za to zakonom određenim rokovima. Postupanje suda u kojem strankama to dozvoljava nakon nastupa prekluzije, pozivajući se na načelo pomoći neukoj stranci, nije prihvatljivo¹¹⁸ iz više razloga - prvenstveno zato što postoji izričita obveza suda da u rješenju za podnošenje odgovora na tužbu upozori stranke na odredbe stavaka 2. do 7. čl. 461.a ZPP-a te zato što je na strankama teret dokaza za neskrivljeno propuštanje pravovremenog iznošenja novota. Koliko je taj teret dokaza na strankama, toliko je na sudu teret ocjene jesu li dokazi koje su stranke u tom smislu iznijele dovoljno uvjerljivi.

Sud treba prekluziji pristupati strogo, na način kako je to nedvosmisleno predviđeno u ZPP-u jer ako bi sud uzeo u obzir neku činjenicu ili dokaz koje zbog propisane prekluzije nije smio uzeti u obzir, iz toga bi mogla proizaći presuda donesena u korist stranke koja je novote iznijela nakon trenutka određenog ZPP-om, što može utjecati na ishod spora na štetu suprotne stranke. U takvoj situaciji, oštećena stranka nema na raspolaganju pravni lijek kojim bi mogla otkloniti takvu povredu učinjenu od strane suda.¹¹⁹

¹¹⁷ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 30.

¹¹⁸ *Ibid.*, str. 31.

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 32.

3.2.3. Ovlast suda da odstupi od načela pisanosti

3.2.3.1. Izvođenje dokaza – održavanje ročišta

Temeljem dosadašnjih teoretskih razmatranja zakonskog teksta i pristupa za kojeg se opredijelila sudska praksa, odluka suda o provođenju pisanog postupka, odnosno o održavanju ročišta, po svojem pravnom karakteru je diskrecijska. Diskrecijska ovlast suda da odluči hoće li odstupati od pravila o pisanom postupku u sporu male vrijednosti (čl. 461.a st. 3. ZPP) ili ipak iznimno zakazati usmenu raspravu radi provođenja dokaznog postupka (čl. 461.a st. 4. ZPP) ne znači arbitrarnost u odlučivanju, jer sud svoju odluku o načinu vođenja postupka mora obrazložiti. U angloameričkoj pravnoj teoriji se rabi termin „sudska diskrecija“ (*judicial discretion*), koja se definira kao ovlaštenje suda da poduzme ili ne poduzme određene radnje, odobri ili ne odobri podnošenje pravnog lijeka ili dokaza koje smatra primjerenim.¹²⁰

Sud će odluku o održavanju ročišta u sporovima male vrijednosti prema članku 461.a stavku 4. rečenici 1. ZPP-a donijeti ako to smatra potrebnim radi provođenja dokaznog postupka ili ako barem jedna od stranaka podnese takav obrazloženi prijedlog. Moguće je da sudac inicijalno ne smatra da je potrebno izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, svjedoka i vještaka, ali barem jedna od stranaka to predloži s obrazloženjem koje je uvjerljivo, pa sud naknadno ipak promijeni svoje mišljenje. Iz sudske prakse vidimo da se, čak i uz naizgled uvjerljive obrazložene prijedloge stranaka koje je sud prihvatio, na samom ročištu može pokazati da ga uopće nije bilo potrebno održati jer sud na tom ročištu (npr. saslušanjem svjedoka) utvrdi činjenice koje su strankama bile poznate od ranije, a vlastitom krivnjom ih nisu iznijele u podnescima iz čl. 461.a ZPP-a pa ih stoga sud ne uzima u obzir. Takvo stajalište je zauzeo i Trgovački sud u Zadru u presudi Povrv-38/2023-18 od 25. listopada 2023.¹²¹

Kad god sud raspolaže s kvantitetom i kvalitetom procesne građe (računi i druge vjerodostojne isprave, pisani nalazi i mišljenja vještaka, pisani iskazi svjedoka, podaci na elektroničkom mediju i sl.) za koju prema okolnostima konkretnog slučaja smatra da može osigurati pravično vođenje postupka i bez održavanja ročišta, trebao bi uvažiti sada prevladavajuće načelo pisanosti postupka u sporovima male vrijednosti. U nekim slučajevima

¹²⁰ *Ibid.*, str. 73.

¹²¹ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80e9cde3>, posjećeno dana 05. srpnja 2024.

to neće biti moguće zbog složene prirode spora, gdje nema isprave o ugovoru jer je sklopljen u usmenom obliku, ali postoje svjedoci koji zajedno sa strankama mogu biti saslušani na ročištu ili je riječ o naknadi štete pa je uz saslušanje svjedoka potrebno provesti i vještačenje radi utvrđenja visine nastale štete.¹²² Pri odlučivanju da li održati usmenu raspravu ili ne sudac mora odabrati onu mogućnost koja je primjerena okolnostima slučaja, a ponajviše onu koja je u duhu zakona jer upravo iz njega izvire ideje i motivi kojima je zakonodavac bio vođen kada je normirao parnični postupak u sporovima male vrijednosti.¹²³

Ako stranka nije pravovremeno podnijela obrazloženi prijedlog za održavanje ročišta, a mogla je, sud takav prijedlog podnesen u žalbi u skladu s čl. 352. ZPP-a neće prihvatiti (Županijski sud u Splitu, 17. siječnja 2024. godine u presudi GŽ-1953/2023-2).¹²⁴

3.2.3.2. Ocjena suda o postojanju odlučnih činjenica

Spomenuto je već pravilo članka 221.a ZPP-a koje određuje da ako sud na temelju izvedenih dokaza (članak 8.) ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja. To pravilo vrijedi u redovnom parničnom postupku. Iz njega ujedno proizlazi da sud činjenice mora dokazivati na razini izvjesnosti.

No, od toga se odstupa u sporu male vrijednosti, za koji ZPP propisuje da sud može, ako ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka (čl. 464.a ZPP). Navedeni članak sadržajno u potpunosti odgovara članku 223.a koji je Novelom ZPP-a izbrisan iz teksta zakona. Drugim riječima pravilo sadržano u bivšem članku 223.a samo je premješteno u Glavu 30. ZPP-a koja regulira postupak u sporovima male vrijednosti, kao prikladnije mjesto za to pravilo, te je sada sadržano u članku 464.a ZPP-a

Sud je odredbom članka 464.a ZPP-a ovlašten na utvrđivanje postojanja činjenica po slobodnoj ocjeni, ali to ne treba miješati sa slobodnom ocjenom dokaza jer je ovdje riječ o

¹²² *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 262.

¹²³ Usporediti *Krbek*, op. cit. u bilj. 80., str. 213.

¹²⁴ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80ef331b>, posjećeno dana 05. srpnja. 2024.

dovoljnoj razini uvjerenosti suca u postojanje određene činjenice.¹²⁵ U literaturi se naglašava da se u maličnim postupcima odstupilo od pravnog standarda sadržanog u članku 221.a ZPP-a te da se prijašnjim člankom 223.a ZPP-a, a sada važećim člankom 464.a ZPP-a uveo tzv. standard pretežite vjerojatnosti da određena činjenica postoji. Pri tome se ne govori o pukoj utvrđenosti, odnosno o običnoj vjerojatnosti postojanja određene činjenice, već o razini uvjerenosti suca u njezino postojanje koja doduše ne isključuje baš svaku razumnu sumnju, ali svejedno ne odstupa od životne logike, iskustva suđenja, kao ni od ocjene dokaza koje sud ima na raspolaganju, a pribavio ih je na manje otegotan način, koji ne bi trebao previše zakomplicirati i produžiti postupak za stranke.¹²⁶

U literaturi se također naglašava da navedena odredba čl. 464.a ZPP-a, ne sprečava sud da u obzir uzme i iskaze svjedoka, koje on može brzo i bez velikih troškova pozvati i saslušati, kao i druge likvidne dokaze, premda ih ta odredba izričito ne spominje.¹²⁷

S obzirom da je načelo pisanosti pravilo u maličnim postupcima, sud izvodi dokaze saslušanjem stranaka i svjedoka te vještačenjem jedino ako odluku ne može donijeti na temelju pisanih dokaza, a o takvom provođenju dokaznog postupka odlučuje diskrecijski. U diskrecijsku odluku suda o provođenju usmene rasprave drugostupanjski sud ne smije ulaziti, osim eventualno ispitivati granice u kojima je takva ovlast dana te njezinu svrhu, tj. je li u konkretnome slučaju ta ovlast primijenjena u skladu sa svojom svrhom. Ako je sud odlučio provesti pisani postupak, tada u obrazloženju presude mora biti navedeno zašto smatra da se pravično vođenje postupka moglo osigurati i bez održavanja ročišta te zašto time stranci koja nije uspjela u parnici nije uskraćeno njezino pravo na pristup sudu.¹²⁸

¹²⁵ *Buljan*, op. cit. u bilj. 22.

¹²⁶ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 268.

¹²⁷ *Buljan*, op. cit. u bilj. 22.

¹²⁸ *Buljan*, op. cit. u bilj. 28., str. 268.

4. Pravne posljedice izostanka s pripremnog ročišta

4.1. Općenito

U redovnom parničnom postupku se pripremno ročište uvijek održava (čl. 277. st. 2., čl. 284. st. 2. ZPP), za razliku od parničnog postupka u sporovima male vrijednosti, koji je prema novome uređenju predviđen kao pisani postupak te se ročište može održati samo ako to sudac odluči na temelju svoje diskrecijske ovlasti (čl. 461.a. st. 3. i 4. ZPP). Predmet ove analize i usporedbe su upravo takve procesne situacije, u kojima čl. 465. ZPP-a nalazi svoju primjenu. Pravna posljedica koja je najuže vezana za izostanak s ročišta u obje vrste parničnog postupka jest presumpcija da je tužitelj povukao tužbu. U sporu male vrijednosti nema mogućnosti donošenja presude zbog izostanka (čl. 332. st. 1.-7. ZPP) jer sud tuženika ne može izravno pozvati na prvo ročište bez da mu dostavi tužbu s pozivom na pisani odgovor na tužbu (čl. 461.a. st. 1. ZPP). No, u slučaju tuženikovog ne odgovaranja na tužbu u roku kojeg je sud odredio te ispunjenja drugih zakonom predviđenih pretpostavki sud će donijeti presudu zbog ogluhe (čl. 331.b ZPP).

Ako u redovnom parničnom postupku na pripremno ročište ne dođe tužitelj ili ne dođe tuženik, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka, sud će raspravljati s prisutnom strankom (čl. 291. st. 1. ZPP) i ako ocijeni da je to potrebno može jednom odgoditi pripremno ročište (čl. 291. st. 2. ZPP), međutim u tom rješenju o odgodi pripremnog ročišta mora odmah zakazati novo ročište (čl. 291. st. 3. ZPP). Ako s pripremnog ročišta *neopravdano* izostanu obje stranke ili ako s ročišta *neopravdano* izostane tužitelj, a tuženik se ne upusti u raspravljanje, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu (čl. 291. st. 4. ZPP). Iz zakonskog teksta vidimo da, iako u redovnom parničnom postupku postoji mogućnost donošenja presude zbog izostanka, u slučaju u kojem za to nisu ispunjene pretpostavke, a na ročište dođe samo jedna stranka, sud mora raspravljati sa strankom koja je došla i ima mogućnost samo jedanput odgoditi ročište, pri čemu je ovdje također riječ o diskrecijskoj ovlasti suda. Očito je da se te odredbe odnose na opravdane izostanke jer se st. 4. čl. 291. ZPP-a odnosi na presumpciju povlačenja tužbe u slučaju *neopravdanog* izostanka obje stranaka ili tužitelja pod uvjetom da se tuženik ne upušta u raspravljanje, ali sud stranke na tu posljedicu posebno ne upozorava budući da bi one to ionako morale znati zbog *ignorantia iuris nocet*, a ne možemo govoriti ni o povredi načela saslušanja stranaka, osim u slučaju neuredne dostave poziva na ročište. Čim su stranke uredno

pozvane na ročište, njima je omogućeno raspravljanje pred sudom pa makar i nisu upozorene na pravne posljedice svog nedolaska na ročište.¹²⁹

4.2. Izostanak s ročišta u postupku u sporovima male vrijednosti

S obzirom na drastične promjene koje su u vidu pravila o načelno pisanom maličnom postupku u naše procesno zakonodavstvo uvedene Novelom ZPP-a iz 2022. godine, bilo je potrebno izmijeniti i dotadašnju odredbu čl. 465. ZPP-a o presumiranom povlačenju tužbe. Od Novele ZPP-a iz 2019. godine do danas provedene su dvije izmjene navedenog članka, od kojih posljednja Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2023., a istom je izvršen ispravak numeracije u st. 9. čl. 461.a ZPP-a na koji se predmetna odredba poziva.¹³⁰ Zanimljivija je dakako izmjena iz Novele ZPP-a iz 2022. godine¹³¹, koja je sadržavala spomenutu pogrešnu numeraciju i kojom je brisan dotadašnji prvi stavak čl. 465. ZPP-a kojim je bilo određeno da ako tužitelj ne dođe na pripremno ročište, a uredno je pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu ne upusti u raspravljanje. Ta odredba je uklonjena jer je podrazumijevala obavezno održavanje pripremnog ročišta kao što je to slučaj u redovnom parničnom postupku, a u novom uređenju postupka u sporu male vrijednosti održavanje ročišta je iznimka do koje može doći samo ako to u konkretnom predmetu u skladu s danom diskrecijskom ovlašću odluči sud. Novela ZPP-a iz 2022. izbrisala je i stavak 2. bivšeg članka 465. ZPP-a koji je određivao da ako s kojeg kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će odgoditi ročište, a ako i na novo ročište ne dođu obje stranke, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu.

Prema sada važećoj odredbi članka 465. sud će u pozivu za pripremno ročište, među ostalim, upozoriti stranke da će se smatrati da je tužitelj povukao tužbu ako se ispune uvjeti iz članka 291. stavka 4. ZPP-a. Pod „ispunjavanjem uvjeta iz st. 4. čl. 291. ZPP-a“, misli se ili *neopravdani izostanak obje stranke s ročišta* ili *neopravdani izostanak tužitelja s ročišta i tuženikovo ne upuštanje u raspravljanje*, koji za pravnu posljedicu imaju presumpciju da je tužitelj povukao tužbu. Riječ je o kogentnoj odredbi iz koje se izvodi neoboriva presumpcija o povlačenju tužbe, a presumirana činjenica jest da je nastupila pravna posljedica povlačenja

¹²⁹ Dika, op. cit. u bilj. 36., str. 20.

¹³⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 155/23, čl. 7.

¹³¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 80/22, čl. 86.

tužbe po sili zakona, a ne da je time tužitelj dao ili trebao dati izjavu o povlačenju tužbe s kojom bi se tuženik u skladu s čl. 193. ZPP-a trebao tek suglasiti da bi došlo do pravne posljedice povlačenja tužbe. Ispunjenjem te zakonske pretpostavke tužba se smatra povučenom *ex lege*, a sudska odluka o tome je deklaratornog karaktera jer sud njome samo utvrđuje pravnu činjenicu koja je već nastupila *ex lege*.¹³²

Pored upozoravanja stranaka na navedenu zakonsku presumpciju (Županijski sud u Puli, Gž-1334/2023-2 od 28. studenoga 2023.)¹³³, sud u svome pozivu za pripremno ročište upozorava stranke ina ograničenje povlastice iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza, osim zbog okolnosti iz članka 461.a stavka 9. ZPP-a, nadalje da će na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i provesti glavnu raspravu, osim ako zbog okolnosti slučaja iz članka 461.a stavka 9. to ne bude moguće te da se odluka koju donese u tome postupku može pobijati samo zbog pogrešne primjene materijalnog prava i zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. ZPP-a, osim zbog povrede iz članka 354. stavka 2. točke 3. ZPP-a (čl. 465. ZPP). U članku 354. stavku 2. točki 3. riječ je slučaju kada je sud u povodu prigovora stranaka pogrešno odlučio da je stvarno ili mjesno nadležan. Zakonodavac, svjestan pravnih posljedica i procesnih ograničenja koja je u maličnom postupku nametnuo strankama, ovdje ipak obvezuje sud da u svome pozivu na ročište upozori stranke na navedena ograničenja i posljedice. Takav pristup zakonodavca suglasan je i s već ranijom praksom Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji je u svome rješenju Gzz 37/1992-2 od 15. prosinca 1992. definirao uredan poziv na ročište u postupku u sporu male vrijednosti kao onaj u kojem je tužitelj upozoren na zakonsku posljedicu izostanka s ročišta.¹³⁴

Bitno je naglasiti da donošenje rješenja o presumiranom povlačenju tužbe zbog neopravdanog izostanka tužitelja s ročišta podrazumijeva potpunu pasivnost tužitelja, tj. situaciju kada za njega nitko ne pristupi na ročište, a takva pretpostavka nije ostvarena kada za tužitelja na ročište dođe punomoćnik (odvjetnik) pa makar i bez uredne (potpisane) punomoći ako on od suda zatraži dozvolu zastupanja uz obvezu naknadne dostave valjane punomoći u roku koji sud odredi (Županijski sud u Bjelovaru, u rješenju Gž-666/2016-2 od 25. listopada 2017. godine).¹³⁵ „Kada u sporovima male vrijednosti na pripremnom ročištu za tužitelja

¹³² Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 253-254.

¹³³ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80eb9780>, posjećeno dana 07. srpnja 2024.

¹³⁴ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80233374>, posjećeno dana 08. srpnja 2024.

¹³⁵ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba807e630a>, posjećeno dana 08. srpnja 2024.

pristupi odvjetnik bez punomoći, sud ne može odmah donijeti odluku kojom uskraćuje zastupanje tom odvjetniku i odluku o presumiranom povlačenju tužbe, već je obavezan dopustiti da radnje u postupku za tužitelja privremeno obavi odvjetnik bez punomoći, ali će mu istodobno narediti da u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljene parnične radnje. Tek ako se taj nedostatak u zastupanju naknadno ne otkloni, sud može donijeti odluku o presumiranom povlačenju tužbe.¹³⁶

Zakonodavac i dalje u čl. 465. ZPP-a koristi termin „pripremno ročište“, dok u članku 461.a stavku 4. ZPP-a određuje da će sud u postupcima u sporovima male vrijednosti održati „ročište“ ako to smatra potrebnim radi provođenja dokaznog postupka ili ako barem jedna od stranaka podnese takav obrazloženi prijedlog. Dvije odredbe čini se da ipak treba tumačiti na način da će sud, kad odluči održati ročište u sporu male vrijednosti, ipak morati održati i prethodno pripremno ročište, ali da će na istom ročištu odmah po zaključenju prethodnog postupka održati i glavnu raspravu, izuzev kada stranke na tom ročištu iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze koje nisu mogle bez svoje krivnje iznijeti odnosno predložiti u tužbi odnosno odgovoru na tužbu ili u podnescima iz članka 461. stavka 6. i 7. koje se odnose na podneske stranaka povodom izjavljenog prigovora protiv platnog naloga.

Smatra se da tužitelj nije pristupio na ročište u postupku u sporu male vrijednosti kada zamjenik punomoćnika pristupi na ročište bez valjane punomoći, a u ostavljenom roku ne dostavi punomoć za zastupanje. Tužba se smatra povučenom i onda kad je za tužitelja na ročište u postupku u sporu male vrijednosti pristupila neka druga osoba bez punomoći koja ni u ostavljenom roku nije podnijela valjanu punomoć.¹³⁷

¹³⁶ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 254.

¹³⁷ *Ibid.*

5. Pravni lijekovi

5.1. Žalba kao redovni pravni lijek

5.1.1. Načelna nedopuštenost posebne žalbe protiv rješenja

U postupku u sporovima male vrijednosti posebna žalba protiv rješenja dopuštena je samo protiv rješenja kojima se završava postupak (čl. 462. st. 1. ZPP), a ostala rješenja koja sud u tome postupku donosi mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava (čl. 462. st. 2. ZPP).

Rješenja koja sud donosi u tijeku postupka, a kojima se postupak ne završava sud ne dostavlja strankama, već ih objavljuje na ročištu i unosi u pisani sastav odluke (čl. 462. st. 3. ZPP). Navedena odredba vrijedi kad se ročište održava.

Iako posebna, samostalna žalba u maličnim postupcima nije dopuštena protiv rješenja kojima se postupak ne završava, već se takva rješenja mogu pobijati isključivo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava, tim pravilima potrebno je pristupiti s izvjesnim oprezom jer se ona odnose na postupke u kojima je rješenje kojim se postupak ne završava doneseno prije, a ne nakon odluke kojom se postupak završava. Očito je da rješenje doneseno prije odluke kojom se postupak završava može biti uneseno u sastav takve odluke pa prema tome stranke imaju saznanja o njegovu postojanju i sadržaju te se mogu na njega žaliti. Međutim u situaciji kada se rješenje kojim se postupak ne završava donese nakon donošenja odluke o glavnoj stvari, ono nije moglo biti uneseno u sastav te odluke i tada je čl. 457. ZPP-a predviđeno da se primjenjuju druge odredbe ZPP-a, a to znači da se takvo rješenje dostavlja stranci i ona protiv njega ima pravo na posebnu žalbu.¹³⁸ Zanimljiv primjer navedene situacije u sudskoj praksi je prijedlog stranke za povrat u prijašnje stanje koji je odbijen sudskim rješenjem donesenim *nakon* što je prethodno već donesena odluka kojom se postupak u sporu male vrijednosti završava. Prema rješenju Županijskog suda u Dubrovniku Gž-565/16 od 14. prosinca 2016.

¹³⁸ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 256.

godine stranka protiv takvog rješenja mora imati pravo na posebnu žalbu upravo iz razloga jer ono nije bilo sastavni dio odluke o glavnoj stvari, nego je doneseno naknadno.¹³⁹

5.1.2. Žalbeni razlozi – ranije i aktualno uređenje

Krug žalbenih razloga zbog kojih se može pobijati presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti proširen je još Novelom ZPP-a iz 2019. godine u odnosu na bitne povrede određaba parničnog postupka i dio je današnjeg uređenja posebnih određaba o žalbi u maličnom postupku. Obuhvaćene su sve bitne povrede određaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. ZPP-a, osim povrede iz točke 3. stavka 2. članka 354. ZPP-a, kada je sud u povodu prigovora stranaka pogrešno odlučio da je stvarno ili mjesno nadležan (čl. 467. st. 1. ZPP) . Prema ranijem uređenju žalba se nije mogla izjaviti ni ako je protivno odredbama ovoga Zakona sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tijek postupka na svom jeziku, a stranka se zbog toga žalila; zbog toga što je presudom prekoračen tužbeni zahtjev; ako je odlučeno u povodu nepravodobno podnesene tužbe, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti te ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drukčijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti (čl. 354. st. 2. toč. 7., 12., 13. i 14. ZPP). Poseban problem predstavljali su slučajevi u kojima je sud presudom prekoračio tužbeni zahtjev.¹⁴⁰

Pored apsolutno bitnih povreda određaba parničnog postupka uz iznimku povrede iz članka 354. stavka 2. točke 3. ZPP-a, presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se pobijati i zbog pogrešne primjene materijalnog prava (čl. 467. ZPP).

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Drugostupanjski sud u tom postupku nema mogućnosti donijeti rješenje kojim ukida presudu prvostupanjskog suda i vraća ga prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje zbog toga što smatra da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno održati novu glavnu raspravu pred prvostupanjskim sudom (čl. 467. st. 2. i čl. 370. u vezi s čl. 355. ZPP). Prema tome, žalbu u

¹³⁹ Dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba806ef99f>, posjećeno dana 10. srpnja 2024.

¹⁴⁰ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 257.

kojoj se iznose samo razlozi pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja treba odbaciti kao nedopuštenu.¹⁴¹

Isto tako, presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti ne može se pobijati ni zbog relativno bitnih povreda odredaba parničnog postupka te zbog već spomenute apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. točke 3. ZPP-a.

5.1.3. Postupak po izjavljenoj žalbi i pravni učinci žalbe

O žalbi protiv presude donesene u postupku u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda (čl. 467. st. 1. ZPP) , međutim u svemu ostalome je postupak po žalbi jednak onome u redovnom parničnom postupku. Novelom ZPP-a iz 2022. godine u članak 467. ZPP-a dodana je i odredba stavka 4. u kojoj zakonodavac upućuje drugostupanjski sud da u maličnom postupku o žalbi odluči u roku koji je razuman, a svakako u roku kraćem od šest mjeseci od primitka žalbe na drugostupanjskom sudu.¹⁴²

Jedna od važnijih odredaba u uređenju postupka u sporovima male vrijednosti je odredba čl. 467.a ZPP-a koja je u potpunosti izmijenjena Novelom ZPP-a iz 2019. godine¹⁴³, a kojom je propisano da u maličnom postupku žalba u pravilu nema suspenzivni učinak. Žalba protiv presude ili rješenja donesenih u postupku u sporovima male vrijednosti ne odgađa ovrhu, osim ako sud koji donosi presudu ili rješenje, iznimno, po službenoj dužnosti, obrazloženim rješenjem, odredi drukčije.¹⁴⁴

Prema aktualnom uređenju granica ispitivanja prvostupanjske presude u redovnom parničnom postupku, a koja pravila se primjenjuju i u postupku u sporovima male vrijednosti, drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u onom dijelu u kojem se ona pobija žalbom, a ako se iz žalbe ne vidi u kojem dijelu se presuda pobija, drugostupanjski sud će uzeti da se ona pobija u onome dijelu u kojemu stranka nije uspjela u sporu (čl. 365. st. 1. ZPP). Drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi, ali po službenoj dužnosti pazi na pogrešnu primjenu materijalnog prava te na bitne povrede

¹⁴¹ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 258.

¹⁴² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 80/22., čl. 87.

¹⁴³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 70/19, čl. 97.

¹⁴⁴ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 259.

odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. točaka 2., 4., 8., 9., 13. i 14. ZPP-a (čl. 365. st. 2. ZPP).

Novelom ZPP-a iz 2022. godine u pravila o žalbi u redovnom parničnom postupku dodan je i članak 367.a kojim se određuje da ako drugostupanjski sud smatra da bi odluku u sporu trebalo donijeti na temelju pravne osnove koja se bitno razlikuje od one o kojoj se u postupku raspravljalo i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla razumno predvidjeti, pozvat će stranke da se izjasne o takvoj pravnoj osnovi.¹⁴⁵ Drugostupanjski sudac bi i u postupku u sporovima male vrijednosti morao primijeniti to pravilo.

5.2. Izvanredni pravni lijekovi

5.2.1. Ponavljanje postupka

U sporovima male vrijednosti u pogledu ponavljanja postupka kao izvanrednog pravnog lijeka primijenit će se pravila ZPP-a koja vrijede u redovnom parničnom postupku, s obzirom na to da Glava 30. ZPP-a koja uređuje postupak u sporovima male vrijednosti nema posebnih odredaba o tom izvanrednim pravnom lijeku. Drugim riječima primjenjuje se članak 457. ZPP-a.

U postupku u sporovima male vrijednosti presuda se ne može pobijati žalbom zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, što znači da je drugostupanjski sud uvijek vezan uz činjenični supstrat spora kojeg je utvrdio prvostupanjski sud.¹⁴⁶ Ipak, i u takvim sporovima bi trebalo dopustiti ponavljanje postupka u smislu članka 421. stavka 1. točke 10. ZPP-a. Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku. To su razlozi koji upućuju da je u prijašnjem

¹⁴⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku NN 80/2022, čl. 55.

¹⁴⁶ Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 258.

postupku zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja sud donio nepravilnu odluku.¹⁴⁷

Temeljem nedavno provedenih istraživanja ispostavilo se da su suci prvostupanjskih sudova podijeljeni u stavu oko dopustivosti ponavljanja postupka u sporovima male vrijednosti, a kao glavni argument protiv takvog pristupa naglašava se opasnost da bi stranke mogle takvu mogućnost zloupotrebljavati, svjesne da žalbom ne mogu pobijati presudu zbog novih činjenica i dokaza.¹⁴⁸ Ako zauzmemo stav građanskopravne teorije u prilog dopustivosti prijedloga za ponavljanje postupka, nameće se neizbježno pitanje do kojeg trenutka nove činjenice, odnosno novi dokazi moraju nastati da bi sud mogao tom prijedlogu udovoljiti. Suglasno članku 461.a stavku 2. stranke su dužne najkasnije u tužbi odnosno odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za njihovo utvrđivanje, odnosno u slučaju prigovora protiv platnog naloga u podnescima iz stavaka 6. i 7. toga članka. Tek iznimno se, temeljem st. 9. istog članka, nove činjenice i dokazi ipak mogu iznijeti do zaključenja pripremnog ročišta ako ih stranke bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti u navedenim podnescima. To bi ujedno valjalo uzeti kao krajnji trenutak do kojega su mogle nastati nove činjenice. „Kad su u pitanju dokazi zbog kojih se traži ponavljanje postupka, ne bi bilo važno kad su nastali, već odnose li se na činjenice koje su nastale do zaključenja prethodnog postupka.“¹⁴⁹ Bitno je da se radi o činjenicama koje su do tog krajnjeg trenutka objektivno postojale i da ih stranke bez svoje krivnje nisu tada mogle iznijeti. Ako te činjenice nisu postojale u tom trenutku, nego su nastale tek kasnije ili su ipak postojale, ali ih stranke zbog vlastite krivnje nisu iznijele, sud ne bi smio uvažiti prijedlog za ponavljanje postupka. Zbog brojnih suprotstavljenih gledišta u pravnoj teoriji i praksi, najbolje rješenje bilo bi donošenje posebnih zakonskih odredaba kojima bi pitanje ponavljanja postupka u sporovima male vrijednosti bilo adekvatno riješeno.¹⁵⁰

¹⁴⁷ *Ibid.*, str. 259.

¹⁴⁸ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 42.

¹⁴⁹ *Dika*, op. cit. u bilj. 36., str. 26.

¹⁵⁰ *Benzon; Vujeva*, op. cit. u bilj. 13., str. 42-43.

5.2.2. Revizija po dopuštenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude donesene i u postupku u sporu male vrijednosti ako je Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VSRH) dopustio podnošenje revizije. Revizija se može podnijeti u roku od trideset dana od dana dostave odluke VSRH o dopuštenosti revizije (čl. 382. st. 2. ZPP). Već je bilo govora o nesuspensivnom učinku žalbe na presude ili rješenja donesene u postupku u sporovima male vrijednosti, osim ako je sud koji ih je donio iznimno, po službenoj dužnosti, obrazloženim rješenjem, odredio drukčije. Kod revizije su prijedlog za dopuštenje revizije i podnesena revizija uvijek bez suspenzivnog učinka, tj. ne zadržavaju ovrhu presude protiv koje su podneseni (čl. 384. ZPP).

Ranije uređenje revizije u sporovima male vrijednosti, prije Novele ZPP-a iz 2019. godine, bilo je takvo da je članak 467.a ZPP-a dozvoljavao samo tzv. izvanrednu reviziju, odnosno reviziju „po dopuštenju“ drugostupanjskog suda, ako je on u izreci svoje presude odredio da je revizija protiv nje dopuštena (čl. 467. st. 1. reč. 1. ZPP). Drugostupanjski sud je mogao tako odlučiti ako je ocijenio da je odluka u sporu ovisila o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 467. st. 1. reč. 2. ZPP). U obrazloženju takve presude drugostupanjski je sud morao naznačiti zbog kojeg je pravnog pitanja dopušta i izložiti razloge zbog kojih je smatrao da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 467. st. 2. ZPP).¹⁵¹ Takav pristup zakonodavca je napušten Novelom ZPP-a iz 2019. godine, kojom su isključene posebne odredbe o reviziji u okviru posebnih odredaba Glave tridesete ZPP-a koje se odnose na postupak u sporovima male vrijednosti, a zakonodavac je zauzeo stav da se i u tim sporovima mogu pojaviti složena pitanja, značajna za cjelokupnu sudsku praksu pa VSRH mora i tim revizijama pridati punu pažnju. Nakon stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2019. godine, stranke su mogle podnijeti reviziju protiv presude donesene u postupku u sporovima male vrijednosti u drugom stupnju ako bi VSRH dopustio podnošenje takve revizije uz odgovarajuću primjenu odredbi kojima su bili uređeni uvjeti za izjavljivanje revizije i postupak odlučivanja o reviziji.¹⁵²

¹⁵¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine br. 57/11, čl. 47.

¹⁵² Čizmić, op. cit. u bilj. 2., str. 260.

U pogledu revizije u sporovima male vrijednosti Novela ZPP-a iz 2022. godine zadržala je dotadašnji koncept u kojem se i na sporove male vrijednosti primjenjuju opće odredbe ZPP-a o reviziji, dakle, one koje vrijede za redovni parnični postupak, ali je došlo do većeg broja značajnih promjena upravo u okviru tih općih odredaba. Razlozi za podnošenje revizije, koji moraju biti jasno naznačeni u prijedlogu za dopuštenje revizije i zbog kojih stranka smatra da joj VSRH mora dopustiti reviziju odnose se pravna pitanja iz članka 385.a stavka 1. ZPP-a te na temeljna ljudska prava iz članka 385.a stavka 2. ZPP-a. Općenito je riječ o pravnom pitanju koje su nižestupanjski sudovi u tom sporu razmatrali, a koje je važno za odluku u sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi (čl. 385.a st. 1. ZPP) te o temeljnom ljudskom pravu zajamčenom Ustavom Republike Hrvatske i EKLJP za koje stranka učini vjerojatnim da joj je narušeno osobito teškim povredama odredaba parničnog postupka ili pogrešnom primjenom materijalnog prava, a na te povrede se stranka već pozivala u nižestupanjskom postupku, ako je to bilo moguće (čl. 385. st. 2. ZPP).

Do promjena je došlo i u pogledu odnosa revizije i prijedloga za ponavljanje postupka, pa je tako sada u članku 429. ZPP-a propisano da ako stranka podnese prijedlog za dopuštenje revizije, odnosno reviziju i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, VSRH može prekinuti postupak u povodu prijedloga za dopuštenje revizije, odnosno postupak u povodu revizije do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka.

6. Zaključak

Spor male vrijednosti je tema koja u hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj literaturi još uvijek nije dobila potrebnu pažnju, premda je načelo pisanosti u tom postupku postalo dominantno, uz ipak važnu diskrecijsku ovlast suda da ipak zakaže ročište kada je to potrebno.

Mogućnost stranaka da namjeravano ili nenamjeravano odugovlače postupak time je bitno reducirana, a ujedno ih se upozorenjima o prekluziji i ograničenim domašajima pravnih lijekova disciplinira da ne percipiraju spor male vrijednosti kao spor malog značaja.

Provedena istraživanja, ali i opće životno iskustvo uče nas da je spor male vrijednosti frekventna pojava, pogotovo među gospodarskim subjektima, ali i unutar širih društvenih slojeva, ponajprije kad govorimo o socijalno osjetljivijim skupinama poput umirovljenika.

Motivi za ubrzavanje postupka u sporovima male vrijednosti su različiti ovisno o strankama. Kada je riječ o pravnim subjektima djelatnima u gospodarstvu cilj je svakako ubrzanje naplate tražbina, što najviše dolazi do izražaja kada je riječ o velikom broju manjih nenaplaćenih tražbina od dužnika čime poslovanje postaje znatno otežano, čak i ugroženo, čime se otvara i opasnost od otvaranja stečajnog postupka nad strankom, koja uslijed nemogućnosti da naplati svoje tražbine i sama postaje nesposobna za plaćanje. Kad je riječ o drugim pravnim subjektima, posebno fizičkim osobama, građanima, cilj je što više smanjiti troškove parničnjenja, olakšati im pristup sudu kroz pisani postupak u pogledu kojeg bi valjalo razmotriti i uvođenje standardiziranih obrazaca u naplati njihovih tražbina po uzoru na slovenskog zakonodavca, kao i općenito skratiti vrijeme trajanja spora male vrijednosti.

Konačni efekt kojeg hrvatski zakonodavac želi postići zajednički je svim potencijalnim strankama, a to je vraćanje povjerenja u naše pravosuđe, čija se neučinkovitost često navodi kao jedan od glavnih problema hrvatskog društva. Presude koje sudovi donose brzo i koje brže postižu pravomoćnost utječu na percepciju javnosti o povećanju efikasnosti pravosuđa, ali i s logičkog aspekta pravda nema puno smisla ako je previše spora tako da se trebamo otvoriti prema novim zakonskim rješenjima koja imaju potencijal dati višestruke plodove, a na tome putu valja pružiti dovoljno povjerenja i vremena sucima da se prilagode novome pristupu, koji je za naše prilike gotovo pa revolucionaran. Sucima je potrebno maksimalno olakšati njihov rad, između ostalog i kroz reorganizaciju sudova osnivanjem posebnih sudskih odjela, ali i aktiviranjem svih ostalih resursa kojima raspolažu, kako bi se omogućila učinkovita selekcija predmeta kroz koju bi oni mogli brže rješavati sve predmete, a posebno one koji su složeni i od mnogo većeg društvenog i gospodarskog značenja.

PRAVNI IZVORI

1. Zakoni

Zakon o parničnom postupku, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23.

Obiteljski zakon, Narodne novine br. 103/15, 98/1947/20, 49/23, 156/23.

2. Sudske odluke

VSRH, Revr 1678/2016-2 od 25. siječnja 2017.

Europski sud za ljudska prava, Miller v. Sweden, br. 55853/00 od 08. svibnja 2005.

VSRH, Rev-1276/91-2 od 9. listopada 1991. godine.

VSRH, Gr1 571/14-2 od 22. siječnja 2015.

Županijski sud u Zadru, Gž-717/2023-2 od 20. prosinca 2023.

Općinski sud u Čakovcu, Pn-132/2023-9 od 04. siječnja 2024.

Trgovački sud u Zadru, Povrv-38/2023-18 od 25. listopada 2023.

Županijski sud u Splitu, Gž-1953/2023-2 od 17. siječnja 2024.

Županijski sud u Puli, Gž-1334/2023-2 od 28. studenoga 2023.

VSRH, Gzz 37/1992-2 od 15. prosinca 1992.

Županijski sud u Bjelovaru, Gž-666/2016-2 od 25. listopada 2017.

Županijski sud u Dubrovniku, Gž-565/16 od 14. prosinca 2016.

LITERATURA

1. Članci i knjige

Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, Preporuke za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti, Zagreb, 2017., str. 1-14.

Benzon, Iva; Vujeva, Marija, Postupak u sporovima male vrijednosti - Analiza procesnih instituta u teoriji i praksi nakon Novele Zakona o parničnom postupku iz 2013., *Pravnik*, vol. 48, br. 1, 2015., str. 23-52.

Brozović, Juraj, Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 71, br. 5, 2021., str. 715-766.

Buljan, Iva, Europski sporovi male vrijednosti, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina (ur.), *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator*, Zagreb, vol. 26., 2019., str. 345-352.

Buljan, Iva, Načelo 'pisanosti' u postupku pred trgovačkim sudovima, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina/Keškić Daria (ur.), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, Zagreb, vol. 28., 2021., str. 391-398.

Buljan, Iva, Novo uređenje postupaka u sporovima male vrijednosti, vjera u hrvatske suce ili preslika europskog trenda, Novi informator, br. 6750, 2022., str. 11-18.

Buljan, Iva, Pisani iskazi u postupku pred trgovačkim sudovima, u knjizi: Sessa Đuro/Lovrić Marina/Keškić Daria (ur.), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, Zagreb, vol. 30, 2023., str. 297-303.

Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti - radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 2024., str. 251-272.

Crnić, Ivica, Promjene u sustavu sporova male vrijednosti, Informator, br. 5764, 2009., str. 12-13.

Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti, Hrvatska pravna revija, vol. 2, br. 1, 2002., str. 113-125.

Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 2020., str. 243-267.

Dika, Mihajlo, Novelirani postupak u sporovima male vrijednosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 30, br. 1, 2009., str. 1-32.

Domanskis, Alexander, Small Claims Courts: An Overview and Recommendation, University of Michigan Journal of Law Reform, vol. 9, br. 3, 1976, str. 590-619.

Krbek, Ivo, Diskreciona ocjena, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1937.

Pavlović, Mladen, Posebnosti postupka u sporovima male vrijednosti, Hrvatska gospodarska revija, vol. 49, br. 11-12, 2000., str. 1274-1280.

Poretti, Paula, Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 10, br. 1, 2019., str. 321-352.

Triva, Siniša; Belajec, Velimir; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986.

Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004.

2. Internetske stranice

<https://www.informator.hr>

<https://www.amcham.hr>

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>

<https://www.law.cornell.edu>

<https://hudoc.echr.coe.int>

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada je posebni parnični postupak koji se provodi u svrhu rješavanja sporova male vrijednosti. Specifičan pravni karakter sporova male vrijednosti, koji ih odvaja od ostalih posebnih postupaka, očituje se u tome da oni nemaju sebi svojstven predmet spora, već se od redovnog parničnog postupka razlikuju po kriteriju vrijednosti predmeta spora, koja pred sudovima opće nadležnosti ne prelazi 1.320,00 eura, a pred trgovačkim sudovima ne prelazi 6.630,00 eura. Zakonom o parničnom postupku propisano je da se sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i sporovi zbog smetanja posjeda ne smatraju sporovima male vrijednosti. Suci u Hrvatskoj su, vezano uz povećanje učinkovitosti, podijeljeni oko ideje osnivanja specijaliziranih sudova, tj. sudskih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti. Parnični postupak u sporovima male vrijednosti provodi sudac pojedinac i sada je zakonom uređen kao pisani postupak, ali je sudu dana ovlast da ipak održi ročište ako to smatra potrebnim radi provođenja dokaznog postupka ili ako prihvati obrazloženi prijedlog stranke koja traži održavanje ročišta iz istog razloga. Ako je sud odlučio provesti pisani postupak, tada u obrazloženju presude mora biti navedeno zašto smatra da se pravično vođenje postupka moglo osigurati i bez održavanja ročišta te zašto time stranci koja nije uspjela u parnici nije uskraćeno njezino pravo na pristup sudu. U Hrvatskoj već postoji sustav elektroničke oglasne ploče za

obavještanje stranaka te mogućnost podnošenja pisanih podnesaka na standardiziranim obrascima, putem kojeg su neke vrste postupaka učinjene pristupačnijim širokom krugu subjekata. Ideja je da se takav pristup proširi i na postupke u sporovima male vrijednosti te u njima, po uzoru na slovenskog zakonodavca, omogući elektroničke podneske u svrhu smanjenja troškova postupka i potrebe za angažiranjem odvjetnika. Sud može, ako ocijeni da bi utvrđivanje nekih činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju takvih činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka. Bitno je naglasiti da donošenje rješenja o presumiranom povlačenju tužbe zbog neopravdanog izostanka tužitelja s ročišta podrazumijeva potpunu pasivnost tužitelja, tj. situaciju kada za njega nitko ne pristupi na ročište, a takva pretpostavka nije ostvarena kada za tužitelja na ročište dođe punomoćnik(odvjetnik) pa makar i bez uredne(potpisane) punomoći ukoliko on od suda zatraži dozvolu zastupanja uz obvezu naknadne dostave valjane punomoći u roku koji sud odredi. O žalbi protiv presude ili rješenja donesene u postupku u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda, međutim u svemu ostalome je postupak po žalbi jednak onome u redovnom parničnom postupku. U postupku u sporovima male vrijednosti žalba protiv presude ili rješenja u pravilu nema suspenzivni učinak i ne može se podnijeti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, relativno bitnih povreda odredaba parničnog postupka te ako je sud u povodu prigovora stranaka pogrešno odlučio da je stvarno ili mjesno nadležan. Posebna žalba protiv rješenja dopuštena je samo protiv rješenja kojima se završava postupak, a ostala rješenja koja sud u tome postupku donosi mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.

Ključne riječi: parnični postupak; sporovi male vrijednosti; pisani postupak; elektronički podnesci; žalba; Zakon o parničnom postupku.

ABSTRACT

The topic of this graduation thesis is a particular litigation procedure that is carried out for the purpose of resolving small claims disputes. The specific legal character of small claims disputes, which separates them from other particular civil proceedings, is manifested in the fact that they do not have their own subject of dispute but differ from regular civil proceedings by the criterion of the value of the claim, which before courts of general jurisdiction does not exceed 1,320.00 EUR, and before commercial courts it does not exceed EUR 6,630.00. The Law on Civil Procedure stipulates that immovable property disputes, employment disputes initiated by the employee against the decision to terminate the employment contract, and

disputes for disturbance of possession are not considered small value disputes. Judges in Croatia are divided over the idea of establishing specialized courts, i.e. court departments for resolving small claims disputes, in relation to increasing efficiency. Litigation proceedings in small claims disputes are conducted by a single judge and are now regulated by law as a written procedure, but the court is empowered to hold the oral hearing if it deems it necessary for the purpose of conducting evidentiary proceedings or if it accepts the reasoned proposal of the party requesting to hold the oral hearing for the same reason. If the court decided to conduct a written procedure, then in the explanation of the judgment it must be stated why it considers that the fair conduct of the procedure could have been ensured even without holding of the oral hearing and why the party who was unsuccessful in the litigation was not deprived of its right to access the court. In Croatia, there is already an electronic bulletin board system for notifying parties and the possibility of submitting written submissions on standardized forms, through which certain types of procedures have been made more accessible to a wide range of subjects. The idea is to extend such an approach to proceedings in small claims disputes and in them, following the example of the Slovenian legislator, enable electronic submissions in order to reduce the costs of the proceedings and the need to hire a lawyer. The court may, if it assesses that the establishment of some important facts for the resolution of the dispute could be associated with disproportionate difficulties and costs, conclude on the existence of such facts based on a free assessment, taking into account the documents submitted by the parties and their statements if the court produced evidence by hearing the parties. It is important to emphasize that the adoption of a ruling on the presumptive withdrawal of the lawsuit due to the plaintiff's unjustified absence from the hearing implies complete passivity of the plaintiff, i.e. a situation when no one attends the hearing on his behalf, and such an assumption is not fulfilled when an attorney (lawyer) comes to the hearing for the plaintiff, at least and without a proper (signed) power of attorney if he asks the court for a representation permit with the obligation to subsequently deliver a valid power of attorney within the deadline set by the court. A single judge of the second-instance court decides on an appeal against the judgement or the ruling rendered in a small claims proceeding, however, in all other respects, the appeal procedure is the same as in regular civil proceedings. In the procedure for small claims disputes, as a rule, the appeal does not have a suspensive effect and cannot be submitted due to erroneous or incomplete findings of the facts. A separate appeal against the ruling is allowed only against rulings by which the proceedings have been concluded, and other rulings that the court makes in these proceedings can only be challenged by an appeal against the decision by which the proceedings have been concluded.

Keywords: civil proceedings/litigation; small claims disputes; written proceedings; electronic submissions ; appeal; Civil Procedure Act.